ФИФІ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЦКІУ

АДЫГЕ ПСАЛЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЬАНДЗРЭ КЫДДОКІ

№97 (22.505) • 2013 гъэм накъыгъэм (майм) и 30, махуэку • Тхьэмахуэм тхуэ къыдокІ • И уасэр соми 3-щ •

adyghe@mail.ru
adyghepsale.ru

ЩІэблэр егъэджэным хухах ахъшэр псыхэкІуадэ хъунукъым

КЪБР-м и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен Правительствэм и Унэм щахуэзащ республикэм и экономикэм папщІэ гъэжьакІуэхэр гъэхъэзырырыныкъІэ программэм тету нэгъуэщІ къэралхэм щыІэ бизнес школ нэхъыбІхэр къэзыухахэм. Ар щІэупщІащ еджэныгъэр зэрекІуэкІам, нэгъуэщІ къэралхэм Іэщ1агъэ зэрыщрагъэхъуэт щыІыдэм, апхуэдэу зыхуэрагъэджахэм щыщу ныкъыщ ныкъыщ хъыджэбзхэмрэ республикэм къыщагъэсэбэпыфынухэм.

КЪЫЗЭХУЭСАХЭМ жаІащ Европэм и еджапІэ центр нэхъыбІхэм я щІэныгъэм зэрыщыхагъэхъуар абыхэм я дежкІэ икъукІэ зэрыссэбэлыр. Бизнес еджапІэхэм щагъуэта щІэныгъэр абыхэм къагъэсэбэпыфынущ зыпэрыувэжыну ІэнатІэхэм зегъэужьыным, абыхэм щыІэ гугъуехьэр дзгъэкІыным хуэунэтІауэ. НэгъуэщІ къэралхэм щеджакэм яхэтащ ивэпсту бизнес проект пыухыкІаэр гъэзэщІэным елэжьхэри, Іуэхъущапсэ щхьэхуэхэм къулыкъу лъагэхэр щызыІыкІыхэри. Къыщытэмэ, Бекъуэ Юлие Швейцарием щызрифъэзыуэтащ хъэщІэщхэр гъэлэжьэныкъІэ бизнесыр къызэрызэрагъэпэщым теухуа щІэныгъэ комплекс нэхъыфІ дыдэхэм ящыщ зым - «Синдика- хьэщІэщым и генеральнэ директорым и къуэдзэщ. Хьыджэбзым а лэжьыгъэр икъукІэ фІэгъэщІагъуэнщ. «Мыр сэ сыхьэт бжыгъэ пыухыкІа щызгъакІуэ Іэнатіэу аращхьым. Си лэжьыгъэр зыгеуХуар ди республикэм къакІуэ хьэщІэхэр я іуэрыІуатэ щІэныгъэм хухах ахъшэр зэи пщІэнтэу кІуэдыныкъым.

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ я Правительствэмрэ я пресс-Іуэхущ1апІэ.

● КъБР-м и Правительствэм

Къэрал экзаменхэр къызэрыІахым тепсэлъыхьащ

КъБР-м и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен районыр къызэрыпэхэр гъэзэщІа зэрыхъунум нэхъ тещІыхьыжу республикэм и Правительствэм и министрхэм дяпэкІэ зэфІагъэкІынухэр яубзыхун хуейщ. Апхуэдэу премьер Хьэсанэ Руслан щыжиІащ Правительствэм и Унэм иджыблагъэ щригъэжьІуэкІа зэІуэщІэм.

«РЕСПУБЛИКЭМ и Іэтащхьэм къалэн куэд къигъэуващ. Абыхэм я нэхъыбапІэр гъэзэщІа хъуным ахъшэшхуэ текІуэдзнущ. Республикэм и бюджетым дызыхуэжІуэ мазэм зэхъуэкІыныгъэхэр халъхьэнущи, абы щытхъуэ дэ зэпэтлъытпхъэщ мы гъэм дызыпэлъэщыну къалэнэхэри, къыкІэлъыкІуэ илъэсхэм дызэлэжьынухэри. Мыбдеж къыщылъытапхъэщ дэ ди ахъшэр зыхуэрикъунри, нэгъуэщІ хэкІыпІэхэм я хьэкъкІэ къызэщІэдгъэуІуэфыну ахъшэр зыхуэдизри», - къыхигъэщхьэхуКІащ Правительствэм и Унафэщым.

ЗэІущІэм къыщаІэта Іуэху нэхъыщхьэхэм ящыщщ республикэм и школхэм накъыгъэм и 27-м зыщыщІадза Іэуэ щыт къэрал экзаменхэр къеІыхыныр зэрекІуэкІыну щыкІэр. Псалъэм къыдэкІуэу жыгтІэнщи, нэхъ ящэкІэ КъБР-м и Іэтащхьэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ министерствэм ткІийуэ хуигъэуващ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр къыІихыныр къызэрызэрагъэпэщ щІыкІэм и нэІэ тригъэтыну: «Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр ягъэува хабзэ псоми тету къыІахын хуейщ, абы ткІийуэ фыкІэлъыплъ».

Республикэм егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министр **Семэн Пщыкан** Правительствэм и зэІущІэм зэрыщыжиІамкІэ, урысыбзэмкІэ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр жылагъуэ 38-м щекІуэкІащ икІи абы хэтащ курыт еджапІэхэр мы гъэм къэзыуххэм, апхуэдэу блэкІа илъэсхэм къэзыухахэм ящыщу 6958-рэ. Экзаменыр зыгъэн хуейхэм я процент 95-р къеКІуэлІащ. Экзаменыр къыщІахым мыхъумыщІагъэ хэхахэр къэхъуауэ гу лъатакъым, сабийхэм тэмэму экзаменыр ятын папщІэ зыхуей Іэмалхэр яІащ, адэ-анэм ящыщи къэтхъэусыхакъым. Министрым къыхигъэщхьэхуКІащ блэкІа илъэсхэм елъытауэ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр зэрырагъэкІуэкІым кІэлъыплъхэм я бжыгъэм зэрыхэхъуар, апхуэдэу ахэр нэхъ жыджэруи лэжьащ. 2012 гъэм экзаменхэр зэрекІуэкІым кІэлъыплъыну цІыху 90 къекІуэлІамэ, мы гъэм абыхэм я бжыгъэр 143-м нэсащ. ЕджапІэхэр къэзыуххэм къыкІэлъыкІуэ экзаменхэр биологиемкІэ, тхыдэмкІэ, информатикэмкІэ накъыгъэм и 30-м ят.

Правительствэм и УнафэщІым министрым гу лъригъэтащ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр къыщыІаХкІэ мыхъумыщІагъэхэр къэмыихъун папщІэ, курыт школхэм къыщІэкІахэм экзаменхэр егъэтыныныкІэ республикэ комиссэм хэтхэм нэхъыбэрэ яхуэзэн икІи епсэлъэн зэрыхуейм: «Кавказ Ищхъэрэм и республикэхэм школхэр къыщыізуххэм ящыщ куэдым балли 100 къызэрахьыфыр зи фІэщ мыхъухэр мымащІэми, дэтхэнэми бгъэдэлъ щІэныгъэм хуэфащэ пщІэ игъуэтыпхъэщ. Дэ ди сабийхэр нэхъыжьхэм къыдофІэкІ икІи ар я щІэныгъэмкІэ къагъэлэгъуэ».

Республикэм экономикэ зыуэжьныныгъэмкІэ и министр **Мусуков Аний** и лэжьагъуэхэр щыгъуэзэ ящІащ цІыхухэм къэрал, муниципальнэ Іуэхутхьабзэхэр яхуэщІэнымкІэ ведомствэхэм зэдай электрон системэ зэрызэтрагъэувэм, апхуэдэу «зы щхьэгъуЖэ фІэкІ къамыгъэсэбэпу» а Іуэхутхьабзэхэр цІыхухэм зэрырагъэгъуэтым. Министрым къызэхуэсахэм ягу къитгъэКІыжащ республикэм ис псоми я процент 90-м 2015 гъэм ирихьылІэу къэрал Іуэхутхьабзэхэр а хабзэм тету къыхуэзэрагъэпэщу щытын зэрыхуейм. Абы папщІэ районхэм къалэн куэд зыгъэзащІэ центрхэр, жылагъуэхэм - лэжьапІэ Іэнатіэ пыухыкІаэр щыгъэтрагъэуфэнущ. А лэжьыгъэр нэхъ зэман кІэщІым зэфІагъэкІыну, электрон Іэмалхэр къагъэсэбэпурэ къэрал Іуэхутхьабзэхэр кьрагъащІэмэ зэрызнэхъ тынщым цІыхухэр хуауэщиину премьерым къалэну къигъэуващ.

ЗэІущІэм апхуэдэу нэгъуэщІ Іуэху зыбжани къыщаІэтащ. Дэтхэнэ Іуэхуми зэрепльыр щызэхуаІуатэм, мэкъумыр хуагъэуващ ведомствэхэм я къэрал программэхэр зэхэлъхьэныр нэхъ псынщІэу зэфІагъэкІыну, бюджет ахъшэр нэхъ тэмэму къагъэсэбэпыну.

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-ІуэхущІапІэ.

Къэрал экзаменхэр ягъэувэн щхьэусыгъуэ

Щ1ыгъуэм Іэсыят.

Парт кодыІуэ хуит ящІ

Зи чэзу парламент хэхьныгъэхэм хэтыну хуитщ парт 47-рэ.

Зыгъэхъэзырар ЖЪЭКІУМЫХЬУ Мариэщ.

Лъэпкъ Іуэщыгъэ:

Мыгъуащэрэ щымыуэрэ щыІэкъым.

● Гу зылъытапхъэ

Махуэшхуэр ягъэлъэпІэнущ

Макъамэмкіэ Москва щыІэ дунейпсо унэм «Кабардинка» къэрал академическэ ансамблэр иригъэблагъащ мэкъуаугъэгъуэм и 1-м, Сабийхэр хъумэным и дунейпсо махуэм, екІуэкІыну зэхьхьэшхуэм хэтыну.

Ди къэфакІуэ цІорыІуэхэм я зэфІэкІ щагъэлъэгъуэнущ Макъамэмкіэ унэм и Светлановскэ пэшым.

ГЕРАСИМОВЭ Риммэ.

Сабийхэр хъумэным и дунейпсо махуэм екъэлІауэ Налшык щекІуэкІыну Іуэхугъуэхэр

Накъыгъэм и 31-м

Сыхьэт 20.00 - 23.00-хэм Абхъазым и утым хэщыщІэзрагъэпэщынущ «Фонарик желаний» псалъэ Іуэху. Ар хуэгъэзащ зи Іэпкъльэпкъ къызыдэмыбз сабийхэм, ныкъуэдыкъуэхэм.

Мэкъуаугъэм и 1-м

Сыхьэти 10.00-м Сабий стадионым щызэхэтынущ «Ди зыгъэпсэхуэгъуэ зэманыр хэсащІ» зи фІэщыгъэ спорт махуэшхуэ. Абы щекІуэкІынущ атлетикэ псынщІэмкІэ, стІол теннисымкІэ, баскетболымкІэ, волейболымкІэ, нэгъуэщІ спорт лІэужьыгъуэхэмкІи зэхьэзэхуэхэр.

Сыхьэт 11.00 - 15.00-хэм «Ирехъу сабийхэр насыпыфІэ!» концерт-марафон щызэхэтыну Хьэтіохъущокъуэм и цІэр зезыхьэ жыг хадзм ит «Чайный домик» щхапІэм деж.

Сыхьэт 16.00-м Къэрал киноконцерт гъэлъэгъуапІэм макъамэмкІэ школхэмрэ гъуэзджэхэмкІэ еджапІэхэмрэ я гъэсэнхэм камернэ музыкэмкІэ «Камерата» ансамблым хэтхэр я гъуэсу, пшыхь гукъинэж щагъэлъэгъуэнущ.

● ЗэІущІэхэр

Ныбжьыщ1э къэс - гулъытэ хэха

КъБР-м Щ1ыхубэ хъыбарегъащ1э Іуэхущ1апІэхэмкІэ, жылагъуэ, дин зэгухьэныгъэхэмкІэ и министерствэм къыщапщытэжащ нэхъ социальнэ мыхьэнэшхуэ зиІэ проектхэр кьыхэхыныжьмкІэ республикэ конкурсым кьрнкІуэхэр.

МЫ ЗЭПЕУЭМ хэтащ республикэм фейдэ къэлэжьным пымыщІа и жылагъуэ зэгухьэныгъэу 11. Абы щытекІуауэ къалъытащ КъБР-м и Правительствэм и Унафэщым и къуэдзэ Портэ Галинэ Балигъыпі эмыувахэм я Іуэхухэмрэ абыхэм я хуитныныгъэр хъумэныжьмкІэ щыІэ комиссэм и зэІущІэм щытыкІэ гугъу иригъэува, щІэтэгъэкъуэн хуэныкъуэ сабийхэрщ, кьэралым гульытэ щхьэхуэ зыхуищІыпхъэхэрщ.

ЗэІущІэр кьыщызэІуихым, Портэ Галинэ жиІащ кьраухэжьа Іуэхум Іэнэдзгъэлэн хэмыту, жэуаплныгъэщхуэ яхэлъу бгъэдыхьэн зэрыхуейр.

- Гъэмахуэ зэзыгъэпсэхуГъуэр къэсащ, абы ирихьэлІэу дэ сабийхэм я нэгу зыщиужьын, я узынщагъэ щрагъэфІэкІуэн щІыпІэхэр зэпэщ тщІын хуейщ. Ди лэжьыгъэм мыхьэнэ зимыІэзыри хэткъым, - жиІащ абы. Республикэм и кьалэхэм, куейхэм щыІэ сабий зыгъэпсэхупІэхэм я Іуэху зыІутыр къищІыну зэрыхуейр къыхигъэщащ комиссэм и унафэщІ Портэ Галинэ.

КъБР-м лэжьыгъэмрэ социальнэ зыужьныныгъэмкІэ и министр **Тюбеев Альберт** псалъэ ирата ноужь, и гугъу ищІащ Къбэрдей-Балъкъэрым ит сабий зыгъэпсэхупІэхэмрэ ахэр нобэкІэ зэрыкъэзыырымрэ. Тюбеевым кьызэригъэльэгъуамкІэ, ди республикэм сабий зыгъэпсэхупІэ 48-м нэблагъэ щыІэщ, ауэ абыхэм ящыщ куэдыр зэхъуэмэ органхэм я ветеранхэм (пенсионерхэм) я республикэ советыр, нэгъуэщІхэри. Конкурсым кьыщыщыхэжанакІа зэгухьэныгъэу 10-м псори зэхэту сом мелуани 4 субсидиеу ухахащ.

ПЩЫГЪУЭШ Іэсият.

Сом мелуани 4-м щІигъу хухах

псэукІэр егъэфІэкІуэным тещІыхьа проектхэр гъэзэщІэным

«Чернобыль союз» жылагъуэ зэгухьэныгъэм и Къбэрдей-Балъкъэр къудамэр, Афганистаным щекІуэкІа зауэм ныкъуэдыкъуагъэ хэзыухахэм я Урысейпсо жылагъуэ зэгухьэныгъэм и Къбэрдей-Балъкъэр къудамэр, зауэм, лэжьыгъэм, Іэщ1экІэ Зэщ1ауэздэ Къарухэм, хабзэхъуэмэ органхэм я ветеранхэм (пенсионерхэм) я республикэ советыр, нэгъуэщІхэри. Конкурсым кьыщыщыхэжанакІа зэгухьэныгъэу 10-м псори зэхэту сом мелуани 4 субсидиеу ухахащ.

ПЩЫГЪУЭШ Іэсият.

Процент 24-кІэ щыхохъуэ

Щ1ыхур псэун папщІэ нэхъ мащІэ дыдэу зыхуей ерыскъыпхъэхэр къызэрагъэпэщ. Ар зэгухьэныгъэкІэ и министерствэм къыщапщытэжащ нэхъ социальнэ мыхьэнэшхуэ зиІэ проектхэр къыхэхыныжьмкІэ республикэ конкурсым кьрнкІуэхэр.

КъАПЩТЭМЭ, нэхъ мащІэ дыдэу зыхуей ерыскъыпхъэхэм ящыщу къуат нэхъыбІэ зыщІэлъ щхьныгъуэхэм я бжыгъэм хагъэхъуащ (лым, лыхэкІхэм, бдзэжьеймэ, гъэшым, гъэшхэкІым, джэдыкІэм, хадзэхэкІхэмрэ пхъэщхьэмыщхьэхэмрэ). Абы ныкъуэдыкъуагъэ хэзыхахэм я Урысейпсо жылагъуэ зэгухьэныгъэм и Къбэрдей-Балъкъэр къудамэр, зауэм, лэжьыгъэм, Іэщ1экІэ Зэщ1ауэздэ Къарухэм, хабзэхъуэмэ органхэм я ветеранхэм (пенсионерхэм) я республикэ советыр, нэгъуэщІхэри. Конкурсым кьыщыщыхэжанакІа зэгухьэныгъэу 10-м псори зэхэту сом мелуани 4 субсидиеу ухахащ.

ПЩЫГЪУЭШ Іэсият.

КъБР-м и Правительствэм и Унафэщым и къуэдзэ Портэ Галинэ Балигъыпі эмыувахэм я Іуэхухэмрэ абыхэм я хуитныныгъэр хъумэныжьмкІэ щыІэ комиссэм и зэІущІэм щытыкІэ гугъу иригъэува, щІэтэгъэкъуэн хуэныкъуэ сабийхэрщ, кьэралым гульытэ щхьэхуэ зыхуищІыпхъэхэрщ.

ЗэІущІэр кьыщызэІуихым, Портэ Галинэ жиІащ кьраухэжьа Іуэхум Іэнэдзгъэлэн хэмыту, жэуаплныгъэщхуэ яхэлъу бгъэдыхьэн зэрыхуейр.

- Гъэмахуэ зэзыгъэпсэхуГъуэр къэсащ, абы ирихьэлІэу дэ сабийхэм я нэгу зыщиужьын, я узынщагъэ щрагъэфІэкІуэн щІыпІэхэр зэпэщ тщІын хуейщ. Ди лэжьыгъэм мыхьэнэ зимыІэзыри хэткъым, - жиІащ абы. Республикэм и кьалэхэм, куейхэм щыІэ сабий зыгъэпсэхупІэхэм я Іуэху зыІутыр къищІыну зэрыхуейр кьыхигъэщащ комиссэм и унафэщІ Портэ Галинэ.

КъБР-м лэжьыгъэмрэ социальнэ зыужьныныгъэмкІэ и министр **Тюбеев Альберт** псалъэ ирата ноужь, и гугъу ищІащ Къбэрдей-Балъкъэрым ит сабий зыгъэпсэхупІэхэмрэ ахэр нобэкІэ зэрыкъэзыырымрэ. Тюбеевым кьызэригъэльэгъуамкІэ, ди республикэм сабий зыгъэпсэхупІэ 48-м нэблагъэ щыІэщ, ауэ абыхэм ящыщ куэдыр лъэгъуамкІэ, нобэкІэ сабий 318-рэ учетым щытщ. Абыхэм я зэманыр пщІэнщэу ямыгъэкІуэдын папщІэ, сэбэныгагъ зыпылъ Іуэхуэхэр иригъэлжьыну я мурадщ.

ЗэІущІэм кьыщыхагъэщащ КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм и чэнджэщкІэ, зэфІэкІ зыбгъэдэлъу кьалъытэ сабийхэм я зыгъэпсэхугъуэ зэманри даэу кьыхэригъэпэщыну зэрамурадыр.

КъБР-м Урыншагъэр хъумэнымрэ курортхэмкІэ и министрым и къуэдзэ **Гаевэ Аленэ** и гугъу ищІащ сабий зыгъэпсэхупІэхэм кьабзэльабзагъэкІэ я Іуэху зытетым.

КъыкІэлъыкІуэу кьыхэхуэсахэр тепсэлъыхьащ Балигъыпі эмыувахэм я Іуэхухэмрэ абыхэм я хуитныныгъэр хъумэныжьмкІэ щыІэ правительствэ комиссэмрэ гъэмахуэ зыгъэпсэхугъуэм сабийхэм я хуитныныгъэм хъумэныжьмкІэ щыІэ правительствэ комиссэм 2013 гъэм мазаем и 27-м кьышта унафэхэр гъэзэщІа зэрыхьым.

ЗэІущІэм кьрихьэлІахэм унафэ ящІащ КъБР-м Лжьыгъэмрэ социальнэ зыужьныныгъэмкІэ и министерствэм федеральнэ мылькым кьыхэкІыу кьыхуауІыпщ ахьшэмкІэ щытыкІэ гугъу ит сабийхэм ящыщхэм гъэмахуэм зрагъэгъэпсэхуну. КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэмрэ хабзэр кьыхэпызыудхэм якІэлъыплъ Іуэхущапі эхэмрэ зэгъусэу кьыхэрагъэпэщыну лагерхэм щыІэну вожатэхэр щрагъаджэ дерсхэр.

Апхуэдэуи Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ, Къэрал кІуэцІ Іуэхухэмкі, Щэнхабзэмкі, Щ1ыхубэ хьыбарегъащІэ Іуэхущапі эхэмкІэ, жылагъуэ, дин зэгухьэныгъэхэмкІэ министерствэхэмрэ Балигъыпі эмыувахэм я Іуэхухэмрэ абыхэм я хуитныныгъэр хъумэнымкІэ щыІэ правительствэ комиссэмрэ гъэмахуэ зыгъэпсэхугъуэм сабийхэм я хуитныныгъэм щагъэгъуэзэну, хабзэкъуэ Іуэхухэм ящыщ лагерхэм щыІэ вожатэхэр щрагъаджэ дерсхэр.

Апхуэдэуи Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ, Къэрал кІуэцІ Іуэхухэмкі, Щэнхабзэмкі, Щ1ыхубэ хьыбарегъащІэ Іуэхущапі эхэмкІэ, жылагъуэ, дин зэгухьэныгъэхэмкІэ министерствэхэмрэ Балигъыпі эмыувахэм я Іуэхухэмрэ абыхэм я хуитныныгъэр хъумэнымкІэ щыІэ правительствэ комиссэмрэ гъэмахуэ зыгъэпсэхугъуэм сабийхэм я хуитныныгъэм щагъэгъуэзэну, хабзэкъуэ Іуэхухэм ящыщ лагерхэм щыІэ вожатэхэр щрагъаджэ дерсхэр.

«Адыгэ псалъэр» къыфІэрыхьэну фыхуеймэ

Ди щІэджыкІакІуэ лъапІэхэ!

Фигу къыдогъэкІыж 2013 гъэм и етІуанэ ныдэ ныкъуэм къыфІарыхьыну газетхэм, журналхэм Іэ тедзэныр зэрекІуэкІыр.

Илъэс ныкъуэм ди газетым и уасэщ сом 403-рэ кІэпІейкІэ 32-рэ.

«Адыгэ псалъэм» Іэ щытеидзэ хъунущ республикэм и почт Іуэхущапі эмэ псоми.

Ди индексыр 51531

Дунейм щыхъыбархэр

ХэкІыпІэ къигъуэтащ

Мурманскэ областым и лІыкІуэу УФ-м и Федеральнэ Зэхуэсым Федерацэмкі и Советым хэт Гурьев Андрей и пІалъэр къэмысу абы кьыхокІыж. Ар илъэс 12-м нэблагъэкІэ щыІэржащ Советым.

«Форбс» америкэ журнал щІэрыІуэм Гурьевыр яхибжащ дунейм щынэхъ щыІэщ. Нэхъапэм абы лъэтахэу Виноградов Павел, Мисуркин Александр, Кэссиди Кристофер сымэ ящІыгъуэ иджырей «хьэщІэхэр» фокІадэ пщІондэ лэжьэнущ.

Фокіадэ пщІондэ зэдэлэжьэнущ

«Союз ТМА-09М» кхъужьыр дунейпсо хьэрш станцым нэсри, абы хъарзынэу пынащ.

Байконур космодромым тельтыкІа кхъужьым исащ космонавтхэу Урысейм щыщ Юрчихин Федор, НАСА-м ей Найберг Карен, Европэ хьэрш агентствэм и астронавт Парминтанэ Лука сымэ. Иджы станцым щІыхуих щыІэщ. Нэхъапэм абы лъэтахэу Виноградов Павел, Мисуркин Александр, Кэссиди Кристофер сымэ ящІыгъуэ иджырей «хьэщІэхэр» фокІадэ пщІондэ лэжьэнущ.

«Псори зэхэту политикэ парт 71-р ятхащ, ауэ абыхэм ящыщу хэхьныгъэхэм хэтынур 47-м я лІыкІуэхэрщ», - жиІащ УФ-м и Хэхакіуэ комиссэ нэхъыщхьэм и УнафэщІым и къуэдзэ Ивлев Леонид.

Политологыр куэдым кьызэралъытэмкІэ, ар егъэлеящ, хэхьныгъэхэр тэмэму екІуэкІынымкІэ сэбэп хъуну ящІэгъуейщ.

НОБЭ

▯ 1431 гъэм Руан кьалэм и утыпхъэм щагъэсащ Франджым щыщ бзыльхъугъэ хахуэ, инджылызхэмрэ франджыхэмрэ ирагъэкІуэкІа Ильэсищэ зауэм дзэзешэ Іэзэу зыкъыщызыгъэлъэгъуа Жаннэ д"Арк.

▯ КъБР-м и щыхубэ артист, пшынауэ Іэзэ **Сэхъу Хьэсэн** и ныбжьыр илъэс 61-рэ ирокъу.

▯ Тележиссер, гъуэзджэ щІэныгъэхэм я канридат, УФ-м и Артиадэм и лауреат **Сэралъп Самарэ** кьыщалъхуа махуэщ.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэриты кмкІэ, Налшык пшэрэ техьэ-текІыу щыщытынущ. Хуаёзр махуэм градус 24 – 25-рэ, жэщым градус 16 - 19 щыхъунущ.

КъБР-м и Правительствэм

Къэрал экзаменхэр къызэрыІахым тепсэлъыхьащ

КъБР-м и Іэтащхьэ Къанокъуэ Арсен районыр къызэрыпэхэр гъэзэщІа зэрыхъунум нэхъ тещІыхьыжу республикэм и Правительствэм и министрхэм дяпэкІэ зэфІагъэкІынухэр яубзыхун хуейщ. Апхуэдэу премьер Хьэсанэ Руслан щыжиІащ Правительствэм и Унэм иджыблагъэ щригъэжьІуэкІа зэІущІэм.

«РЕСПУБЛИКЭМ и Іэтащхьэм къалэн куэд къигъэуващ. Абыхэм я нэхъыбапІэр гъэзэщІа хъуным ахъшэшхуэ текІуэдзнущ. Республикэм и бюджетым дызыхуэжІуэ мазэм зэхъуэкІыныгъэхэр халъхьэнущи, абы щытхъуэ дэ зэпэтлъытпхъэщ мы гъэм дызыпэлъэщыну къалэнэхэри, къыкІэлъыкІуэ илъэсхэм дызэлэжьынухэри. Мыбдеж къыщылъытапхъэщ дэ ди ахъшэр зыхуэрикъунри, нэгъуэщІ хэкІыпІэхэм я хьэкъкІэ къызэщІэдгъэуІуэфыну ахъшэр зыхуэдизри», - къыхигъэщхьэхуКІащ Правительствэм и Унафэщым.

ЗэІущІэм къыщаІэта Іуэху нэхъыщхьэхэм ящыщщ республикэм и школхэм накъыгъэм и 27-м зыщыщІадза Іэуэ щыт къэрал экзаменхэр къеІыхыныр зэрекІуэкІыну щыкІэр. Псалъэм къыдэкІуэу жыгтІэнщи, нэхъ ящэкІэ КъБР-м и Іэтащхьэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ министерствэм ткІийуэ хуигъэуващ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр къыІихыныр къызэрызэрагъэпэщ щІыкІэм и нэІэ тригъэтыну: «Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр ягъэува хабзэ псоми тету къыІахын хуейщ, абы ткІийуэ фыкІэлъыплъ».

Республикэм егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министр **Семэн Пщыкан** Правительствэм и зэІущІэм зэрыщыжиІамкІэ, урысыбзэмкІэ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр жылагъуэ 38-м щекІуэкІащ икІи абы хэтащ курыт еджапІэхэр мы гъэм къэзыуххэм, апхуэдэу блэкІа илъэсхэм къэзыухахэм ящыщу 6958-рэ. Экзаменыр зыгъэн хуейхэм я процент 95-р къеКІуэлІащ. Экзаменыр къыщІахым мыхъумыщІагъэ хэхахэр къэхъуауэ гу лъатакъым, сабийхэм тэмэму экзаменыр ятын папщІэ зыхуей Іэмалхэр яІащ, адэ-анэм ящыщи къэтхъэусыхакъым. Министрым къыхигъэщхьэхуКІащ блэкІа илъэсхэм елъытауэ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр зэрырагъэкІуэкІым кІэлъыплъхэм я бжыгъэм зэрыхэхъуар, апхуэдэу ахэр нэхъ жыджэруи лэжьащ. 2012 гъэм экзаменхэр зэрекІуэкІым кІэлъыплъыну цІыху 90 къекІуэлІамэ, мы гъэм абыхэм я бжыгъэр 143-м нэсащ. ЕджапІэхэр кьэзыуххэм кьыкІэлъыкІуэ экзаменхэр биологиемкІэ, тхыдэмкІэ, информатикэмкІэ накъыгъэм и 30-м ят.

Правительствэм и УнафэщІым министрым гу лъригъэтащ Зыуэ щыт къэрал экзаменхэр къыщыІаХкІэ мыхъумыщІагъэхэр къэмыихъун папщІэ, курыт школхэм къыщІэкІахэм экзаменхэр егъэтыныныкІэ республикэ комиссэм хэтхэм нэхъыбэрэ яхуэзэн икІи епсэлъэн зэрыхуейм: «Кавказ Ищхъэрэм и республикэхэм школхэр къыщыізуххэм ящыщ куэдым балли 100 къызэрахьыфыр зи фІэщ мыхъухэр мымащІэми, дэтхэнэми бгъэдэлъ щІэныгъэм хуэфащэ пщІэ игъуэтыпхъэщ. Дэ ди сабийхэр нэхъыжьхэм къыдофІэкІ икІи ар я щІэныгъэмкІэ къагъэлэгъуэ».

Республикэм экономикэ зыуэжьныныгъэмкІэ и министр **Мусуков Аний** и лэжьагъуэхэр щыгъуэзэ ящІащ цІыхухэм къэрал, муниципальнэ Іуэхутхьабзэхэр яхуэщІэнымкІэ ведомствэхэм зэдай электрон системэ зэрызэтрагъэувэм, апхуэдэу «зы щхьэгъуЖэ фІэкІ къамыгъэсэбэпу» а Іуэхутхьабзэхэр цІыхухэм зэрырагъэгъуэтым. Министрым къызэхуэсахэм ягу къитгъэКІыжащ республикэм ис псоми я процент 90-м 2015 гъэм ирихьылІэу къэрал Іуэхутхьабзэхэр а хабзэм тету къыхуэзэрагъэпэщу щытын зэрыхуейм. Абы папщІэ районхэм къалэн куэд зыгъэзащІэ центрхэр, жылагъуэхэм - лэжьапІэ Іэнатіэ пыухыкІаэр щыгъэтрагъэуфэнущ. А лэжьыгъэр нэхъ зэман кІэщІым зэфІагъэкІыну, электрон Іэмалхэр къагъэсэбэпурэ къэрал Іуэхутхьабзэхэр кьрагъащІэмэ зэрызнэхъ тынщым цІыхухэр хуауэщиину премьерым къалэну къигъэуващ.

ЗэІущІэм апхуэдэу нэгъуэщІ Іуэху зыбжани къыщаІэтащ. Дэтхэнэ Іуэхуми зэрепльыр щызэхуаІуатэм, мэкъумыр хуагъэуващ ведомствэхэм я къэрал программэхэр зэхэлъхьэныр нэхъ псынщІэу зэфІагъэкІыну, бюджет ахъшэр нэхъ тэмэму къагъэсэбэпыну.

КъБР-м и Іэтащхьэмрэ Правительствэмрэ я пресс-ІуэхущІапІэ.

Сурэтхэр **ХОЛЛАЕВЭ Любэ** *трихащ.*

«Россия-2»-м къегъэлъагъуэ

Урысей Федерацэм футболымкІэ и премьер-лигэм 2013 - 2014 гъэхэм щыдзжэгунур щызэхэгъэкІ зэІущІэхэр «Россия-2» телеканалым эфир занщІэкІэ къыгъэлъэгъуэнущ.

НОБЭ сыхьэт 18-рэ дакъикъэ 30-м Самарэ и «Металлургъ» стадионым я зэфІэкІыр щагъэлъэгъуэнущ премьерлигэм и мыгъэрей зэхьэзэхуэм епщІыкІуплІанэ увыпІэр къыщызыхьа щІыпІэ **«Крылья Советов»-мрэ** япэ дивизионым ещанэ щыхъуа **«Спартак-Налшыкымрэ».**

Иужькіэ, **сыхьэт 20-рэ дакъикъэ 30-м,** Дон Іус Ростов щызэІущІэнущ **«Ростов»-мрэ** Хабаровск икІа **«СКА-Энергия»-мрэ.**

Махуищ дэкІынурэ, командзхэр я джэгупІэ губгъуэхэмкІэ зэхъуэжьынущ. **Мэкъуаугъэгъуэм и 3-м сыхьэт 12-м** Хабаровск щызэпэщІэуэбэнущ **«СКА-Энергия»-мрэ «Ростов»-мрэ. Пщыхьэщхьэм сыхьэт 19-м** Налшык и «Спартак» стадионым ди щІалэхэм **«Крылья Советов»-р** къыщырагъэблагъэнущ.

А зэІущІэ тІурыТым къариклуэхэм ящхъ иткІэ пчемпионлигэр хэт нэхъ хуэфащэмэ зэхэкІынущ. Джэгуэгъэ удэзыхьэх зэрыхъунрэ и щыхьэтщ щызэпэщІэ зэпльыф «Россия-2» телеканалым ахэр эфир занщІэкІэ къыгъэлъэгъуну къызэрыхихар. Ди гуапэщ «Спартак-Налшыкым» абы ехъулІэныгъэ щиІэну.

ЖЫЛАСЭ Заурбэч.

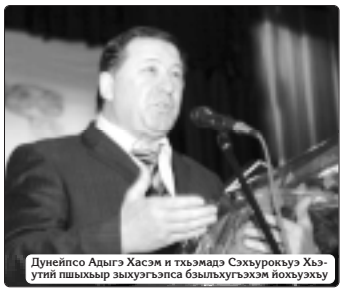

Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ Сэхъурокъуэ Хьэутий пшыхьыр зыхуэгъэпса бзыльхугъэхэм ѳохьуэхьу

Налшык къалэ и Цыхубзхэм я советым и унафэщI Дыджэш Лидэрэ цыхубз усакIуэ Зумакуловэ Танзилярэ

Унагъуэр зыгъэдахэр цIыхубзырц

Къэрал киноконцерт гъатъэгъуэапIэм гуфIэгъуэ щытыкIэм нту щагъэлъэпIащ «Ильясым и щIыхь» пажэ» зэпеуэм щытекIуэхэр. Фигу къэдгъэкIыжьищи, мы Iуэхугъуэ гуапэр 2001 гъэм кьыщежьауэ нэхъ къэс врагъыкIуэкI. Абы и къызэгъэпэщакIуэр Налшык къалэм и Цыхубзхэм я советым.

УНАГЪУЭМ и дунейпсо махуэм - хуэгъэпсауэ кьыззрагъэпэщца пшыхь дахэр езыгъакIуэкI КъБР-м и Макъамэ театрым и солист **Абэнокьуэ Рустамрэ** Къэбардей драмтеатрым и актрисэ **КIэхумахуэ ФатIимэрэ** япэу утыкум хуит хуащIащ Цыхубзхэм я советым и унафэщI **Дыджэш Лидэ**. Абы гур зэщIэзыIэта псалъэ гуапэхэмкIэ захуигъэзащ къызэхуэсахэм.

- Ди пшыхьым къеблэгъа анэшхуэхэм, анэхэм, инжыпIэкIэ гъащIэм и Iофым унатьуэм щызэтемыуэу цIыхубзхэм фи дунейр щIыщIыгъуэу, фи гур, фи псэр зэIуахауэ, насыпыфIэу фыпсэуну си гуапэщ. Сыхуейщ цIыхухьхьуэмэ фи пщIэр гъагъу, екъуIэныгъэрэ беягъэрэ фиIэу фыпсэуну, - жиIащ Дыджэшым.

Унагъуэр - лъагъунигъэм, пщIэ зэхуэщIыным, гуфIэгъуэм, дрэжэгъуэм и лъабжьащ. Арац сыт хуэдэ гугъуехьхэми пхыкIынымкIэ къарур щызэрыгъуэтыр, гъащIэм къыщохьуэIэ гуфIэгъуэзэжмкIэ, екъуIэныгъэжмкIэ псом япэу узыдэгъащIэр.

Пшыхьыр зыхуэщIа «Зэгурыпуэ унагъуэ - екъуIэныгъэ зиIэ унагъуэ» унэтIыныгъэм щытекIуа Унэжокьуэхэз Тимуррэ Заремэрэ, Алмэхэ Сергейрэ Зоерэ, Налыпчевхэ Альбертрэ Цэшрэ, Хачиевхэ Ибрэхьимрэ Ольгэрэ, Молаевхэ Маратрэ Мариерэ, Толстовхэ Евгениерэ Олегрэ и унагъуэхэр.

«Цыхубзхэм я Налшык советым щыхь зиIэу хэтщIэр хуагъэфэщащ КъБР-м и цыхубз усакIуэ Зумакуловэ Танзиля, Хэку зауэшхуэм хэта Сасыкъ Марие, лэжьыгъэм и ветеран Зибровэ Ларисэ сымэ. Абыхэм ящыщу пшыхьым кьрихьэлIэфар псомкIи фIыуэ яльагъу, щIэзыхуащI цыхубз усакIуэрщ.

«2012 гъэм и цыхубз пажэ» хуаухэщ: «Зи Iэщлагъэм кууу хэзыщIыкI» Iыхьэм - профессор, медицинр щIэныгъэхэм я доктор, СГА-м и егъэджакIуэ Теммоевэ Лейла, ДОУ №5-м и унафэщI Iэзычэ Лидэ. «ГущIэгъуэрэ псатIэмрэ» Iыхьэм - Налшык къалэ дэт сабий поликлиникэ №1-м и доухтыр нэхъыщхьэ Мэремщауэ ФатIимэ. «Гъуэджэм хуэлэжьэн» Iыхьэм щытекIуащ «Горянка» газетым и редактор нэхъыщхьэ Къаныкьуэ Заринэрэ сурэтыщI Мамоновэ Светланэрэ. «Цыхубз жыдэхэр» - «Днипро» украин лъэпкъ щэнхабзэ центрым и Iэтащхьэ Харенко Светланэ, «Къэрал муниципальнэ къулькъуущI жыдэхэр» - КъБР-м щэнхабзэмкIэ и министрым и кьуэ-дзэ Карчаевэ Аминат.

«Цыхубзхэм псом хуэмыдэу ягу ирихьэ» саугъэт щхьэхуэр хуагъэфэщащ «Къэбалъкъуражданстрой» компанием и унафэщI Бэджыдэ Мухьэмэдэрэ Урысей Федерацэм зыхьумэжыныгъэмкIэ и министр Шойгу Сергейрэ. Кубокымрэ лъэпкъ фащэкIэ хуэпа гуащэмрэ кьызэрэпэщакIуэхэм министрым Iэрагъэзыжьынуц.

Утыкум кьрагъэблэгъа унагъуэм, я IуэхущIафэрэ лэжьыгъэкIэ, дуней тетыкIэрэ екъуIэныгъэкIэ цIэрыIуэ цIыхубз дахэхэм хуагъэфэща саугъэтхэмрэ уэз гъэгъа Iэрамэхэмрэ Iэщlалъхьащ, псалъэ гуапэхэмкIэ зыхуагъэзащ Дунейпсо Адыгэ Хасэм и тхьэмадэ **Сэхъурокъуэ Хьэутий**, КъБР-м и Iэтащхьэм и чэнджэщгъуэ **Уянаевэ Аминат**, КъБР-м и Парламентым ЩIалэгъуалэм я IуэхугъэкIэ, жылагъуэ зегугъэныгъэхэмрэ хъыбарегъащIэ IэнатlэхэмкIэ и комитетым и упрофэщI **Хьэщхъуэжь Татьянэ**, Налшык къалэ администрацэм и Iэтащхьэм и къудзэ **Мокаев Махъты**, КъБР-м и Композиторхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщI **Темыркъан Борис**, къалэм и сурэтыщI нэхъыщхьэ **Дедегкаев Ким**, «Кабардино-Балкарская правда» газетым и редактор нэхъыщхьэ **Болэт Арсен**, «Налшык къалэм и щэнхабзэ, зыгъэпсэхупIэ парк» я зэгухьэныгъэм и унафэщI **Хочуев Алий** сымэ.

«Нобэрей пшыхьым кьрихьэлIащ гуапагъэрэ нэхъугъэкIэ зэщIэлыдэ цIыхубз екIуэм я нэхъ дахэхэр. Ди зэIущIэм и щхьэусыгъуэр мыхьэнэшхуэ зиIэщ, - инэжыпIэкIэ унагъуэрщ нэхъыщIкIэ. Пэжщ, гуГуеуэхэри куэдщ, ауэ а псори кьызэнэкIыфынырщ, гъащIэ кьозыта цIыхубзым пщIэ хуэщIынырщ зэIуэзэщыгъэм и лъабжьэр. Цыхубзырщ унагъуэр зыхуэдэнур нэхъыбэу зэлъытар. Ар пщIэ иIэу пхъумэфыныр уасэнщэщ, - кьыхигъэщащ Сэхъурокъуэ Хьэутий икIи пшыхь дахэм кьрихьэлIа цIыхубзхэм насыпI, мамырыгъэ, гуапагъэ, зегурыIуэныгъэ щытепщэ унагъуэ быдэ яIэмэ зэригуапэр яжриIащ.

Республикэм и уэрэджыдэкIуэ, къэфакIуэ щIэрыIуэхэм, макъамэм дихьэх, куэдым фIыуэ яльэтуэ ныбжьыщIэхэм я нэгу зрагъэу- жьащ.

УЭРДОКЪУЭ Женя.

Темыркъан Борис уэз Iэрамэ дахэкIэ егъэгуфIэ Хьэщхьуэжь Татьянэ

Сурэтхэр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

● Абы дегъэпIейтей

Зы щIыналъэм и щапхъэкIэ

Къэбэрдей-Балькъэрым и Жылагъуэ палатэм экономикэ зыужьыныгъэмрэ хъэрычэтыщIэ Iуэхур дэIыгъыныкIэ и комиссэм кьупщытащ бизнес мащIэмрэ курытымрэ Май районым зэрыщыIэзэтеуа щIыкIэр икIи а лэжьыгъэр нэхъыбэу зэтезыбгъэ щхьэусыгъуэхэр сэтей кьащIащ.

- ЛЬЭПОЩХЬэПОХЭР республикэм и щыпIэ псоми щыIэзэхуэдэщ, ауэ дэ зытетщIыхьар хэхауэ зы щIыналъэм и щапхъэмкIэ ахэр гъэбелджыныгъ, - жеIэ комиссэм хэт Колесниковым Юрэ. – Май районым и экономикэм дежкIэ бизнес мащIэм мыхьэнэшхуэ иIэщ. Куейм хьэрычэтыщIэ Iэнатlэу 1150-рэ щIэщ. Абыхэм ящыщу 869-р щхьэзакъуэрылажьэщ, 156-р – зи жэуапIныгъэр зэхэгъэщхьэхукIа обществэщ, 125-р – фермер хозяйствэщ. Цыхьу минитхэм нэблагъэм уней подсобнэ хозяйствэ зэрахьэ. Районым щыпсэуэхэм я процент 40-м нэсыр бизнес мащIэм хэтщ.

ХьэрычэтыщIэ Iэнатlэ цыкIуэхэмрэ курытхэмрэ я процент 42-р сатум, процент 20-м нэблагъэр - мэкъумэш хозяйствэм, процентн 10-р - жылагъуэ шхапIэхэмрэ нэгъэущI Iуэхутхьэбзэхэмрэ, процентн 8-р - промышленностымрэ транспортымрэ хуоэз. ЩIыпIэ бюджетым налогыу хальхьэм ильэс кьэс хохьуэ. Кьапщтэмэ, 2011 гъэм ар сом мелуан 17,8-рэ хъуауэ щытамэ, нэгъабэ мелуан 26,8-м нэсащ. Йужьрей ильэситIым а Iэнатlэм и мыльку нэхъыщхьэм инвестицэу сом мелуан 500-м щIигъу хуэзащIагъэуIуащ.

Нэгъабэ и закъуэ Май районым щатащ сатум, жылагъуэ шхапIэхэм, Iуэхутхьэбзэщ щIапIэ зэмылIэужьыгъуэхэм я Iэнатlэ-хэм бизнес мащIэм эщщезыгъэужьыну объектэу 43-рэ. Къэгъэльэгъуапхъэщ хьэрхуэрыгъэр зэрыиным кьыхэкIыу производтэ, инноваци лэжьыгъэм пыща бизнесым зэпымыууэ хэкIыпIэщIэхэр кьыхуалъхьуэн зэрыхуейр.

- ХьэрычэтыщIэхэм я зэгухьэныгъэр нобэ Iуэхугъуищым егъэпIей. Апхуэдэщ 2013 гъэм щIышылэм и 1-м кьыщыщIэдзауэ фIэкIыпIэнш социальэ взносхэр зэрадитIкIэ зэрагъэтар. Хэхьуэщхуэ зимыIэ щхьэзакъуэрылажьэхэм ар яхуэгъэкъаруунукъым. Абыя пэмыльэщу, япэ мазищым къриубыдэу Май районым и хьэрычэтыщIэу 150-м щIигъум налог учетым зрагъэхьакащ. Я нэхъыбэр щIэуфаэу лажьэхэм яхьихьэным хуэIуа щыIэкъым. Ар бюджетым дежкIэ хэщыныгъэщ, щхьэнымыщIаУэ, хьэрхуэрыгъэ мыхьэмыщIэр зэщIигъэпIэнущ. Хэхьуэ щIагъуэ зимыIэ щхьэзакъуэ хьэрычэтыщIэхэм кьащхьэщык хабзэ щыIэн хуейщ. Абы и лъэныкъуэкIэ республикэм и Парламентым зыхуэфащэ тхылькIэ Къэрал Думэм зыхуигъэзапхъэу кьыдольытэ, - къиГэльэгъуащ Колесников Юрэ. - Къабзагъэр дэIыгъыным пэкIуэр ятын папщIэ учетым увынуэм зэманыщхуэ Iах, тхылъхэр зэхуэхьэсыным куэдрэ кьыкIэлыкIуэ. Урысейм дыкъэзыухъуреихь дунейм кIэлыпIынымкIэ и Iэнатlэм и Къэбэрдей-Балькъэр къудамэм и Iэщlагъэлэхэм а Iуэхур щыпIэхэм щызэфIагъэкIыпхъэт. «Къэрал къэщIэтэныгъэхэмрэ (кIэлъыпIынигъэ) муниципальнэ къэщIэтэныгъэхэмрэ щрагъэкIуэкIкIэ Iэнатlэхэмрэ щхьэзакъуэ хьэрычэтыщIэхэмрэ я хуитныныгъэхэм я зэхуэдэитIым кьыхэзэрыгъэзащ. Абы пылъынымкIэ и Iэнатlэм и Къэбэрдей-Балькъэр къудамэм и Iэщlагъэлэхэм а Iуэхур щыпIэхэм щызэфIагъэкIыпхъэт. «Къэрал къэщIэтэныгъэхэмрэ (кIэлъыпIынигъэ) муниципальнэ къэщIэтэныгъэхэмрэ щрагъэкIуэкIкIэ Iэнатlэхэмрэ щхьэзакъуэ хьэрычэтыщIэхэмрэ я хуитныныгъэхэм и Iэухукъэ» Федеральнэ закон №294-м 2009 гъэм кьару игъуэтами, хьэрычэтыщIэхэм я зэхуэдитIым кьыхэзэрыгъэзащ. Абы лъандэрэ щытыкIэм зихьэужакъым. Нэхъапэмэ хуэдэу, къэпщытэныгъэхэр куэдщ.

Республикэм и Жылагъуэ палатэм и мурадщ «КъБР-м хьэрычэтыщIэ Iэнатlэ цыкIумрэ курытымрэ зыщегъэужьыным хэпь гугъуехьхэмрэ щыIэ хэкIыпIэхэмрэ зыфIаща пленум» зэпущIэ мы зэман гъэнгъум иригъэкIуэкIыну. Май районым и хьэрычэтыщIэхэм зэреупщIам кьрикIуэхэр а зэхьыхьэм кьыщащтэну чэнджэщхэм кьыщалъытэнущ.

БИЩIО Майе.

● Егъэджэныгъэ

УнэтIыныгъэхэр яубзыху

КъБР-м и Iэтащхьэм и дежщыIажьэ, пъэпкъ проектхэр республикэм щыгъэзащIэныкIэ демографие политикэмкIэ советым и зи чэзу зэIущIэ иджыблагъэ щекIуэкIащ. Правительствэм и Унэм. КъБР-м егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министр Семэн Пащыкъан абы щища докладым къыхигъэщащ «Егъэджэныгъэ» пъэпкъ проектыр республикэ гъащIэм щыпсэуну пыкIыным хуэщIащ».

МИНИСТРЫМ зэрыжиIамкIэ, ипэ ита ильэсхэми хуэдэу, гъэ кIуами щIыналъэм щагъэзэщIащ проектым кьыщыгъэлъэгъуэ унэтIыныгъэхэр. Апхуэдэхэщ, псалъэм папщIэ, зи школ кIуэгъуэ мыхьуахэр гъэсапIэхэм егъэбыдылIауэ щытыныр, егъэджныгъэ Iэнатlэм зиужьын папщIэ IэщlагъэлъэкIэр щыналъэм щыгъэхьэзырыныр, егъэджныгъэм кьыхьыхьэ Iуэху зехьэкIэщIэхэм адэкIи зегъэубгъуныр, егъэджакIуэ нэхъыфIхэм гупльытэ яхуэщIыныр, щIалэгъуалэр лэжьыгъэм теГъэгушхуэныр, класс унафэщIхэм я лжьыгъэм хуэфащэ пщIэ щIэтыныр, хъыбарегъащIэ-коммуникацэ технологиехэм егъэджныгъэ Iэнатlэм нэхъри кьыщыгъэсэбэпынырр, нэгъэущIхэри.

«ЕгъэджакIуэ нэхъыфIхэр гъэпэжин» унэтIыныгъэм щытепсэльыхьым, Семэным кьыхигъэщащ ди республикэм и егъэджакIуэ 440-м сом мин 50-м къыщыщIэдзауэ сом мин 200-м нэс ахъшэ сауГъэтхэр зэрыратар. Абы щыщу нэгъабэ егъэджакIуэ 8-р зэрагъэпэжа сом мин 200 зырызыр кьыхэкIащ федеральнэ бюджетым. Ар республикэм и мылькум кьыхэкIыу егъэджакIуэ 5-м сом мин 100 зырыз, егъэджакIуэ 10-м сом мин тхущI-тхущI хуагъэфэщащ. «2013 гъэм и егъэджакIуэ нэхъыфI» зэпеуэр яублакIэщ. Абы хэтщ ди щIыналъэм щыщу егъэджакIуэ 58-рэ. Абыхэм зэпеуэм ягъэхьа дэфтэрхэм дыхьэпIащIэ. Апхуэдэ иджвисэ презентацэхэр йокIуэкI.

КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министрэр жыдэкъуэ мэлажьэ «ЩIалэгъалэ зэчиифIэм - къэрал дэIэпыкъуэныгъэ» унэтIыныгъэмкIи. Абы ипкъ иткIэ республикэм кьыщызэрагъэпэщ зэхьэзэхуэ зэмылIэужьыгъуэхэр, текIуахэри ахьшэ саугъэтхэмкIэ, щIыхь, фIыщIэ тхылъхэмкIэ ягъэпажэ. Апхуэдэу сом мин 60 хьу ахъшэ саугъэт кьэзыхьахэм ящыщу ЩIэныгъэ-техникэ творчествэмкIэ республикэм унэм и гъэсакIуэ Къардэн Регинэ, Мокаевэ Алисэ, ШыгъэлыгIуэ Данэ сымэ. Ахэр щытекIуащ щалэгъуалэ творчествэмкIэ урысейпсо зэхьэзэхуэм, «ВаГъуэбэ» 13-нэ Урысейпсо олимпиадэм.

Зи узынщагъэм сэкъат иIэ сабийкэр унэм щегъэжьауэ ехьэлIащ Iуэхущхуэ щыIэ-фIах министерствэм. Апхуэдэ сабий 378-м щIэныгъэ зэрыратын техникэ щхьэхуэ кьащэхуащ. Ахэр Интернетым пыщIащ, республикэм и курыт школхэм я компьютер классхэми зэрыщIэр. ЩIыналъэм и курыт школ 97-м кьыщызэрагъэпэщащ «электрон дневникхэр». Абы егъэджакIуэхэм, класс унафэщIхэм махуэ кьэс иралъхьэ еджакIуэм дерсхэм кьыщыхьа оценкэхэмрэ ар школым зэрекIуалIэмрэ я ятехуха хъыбархэр. Абыхэм щыгъуазэ зыхуащIыф Интернетым пыща телефон е компьютер зиIэ адэанэхэм. Гъэ еджагъэущIэм ирихьэлIэу апхуэдэ дневникхэр республикэм и школ псоми яIэнущ.

- 2013 гъэм гупльытэ нэхъыбэ зыхуэтщIыну унэтIыныгъэхэм ящыщу Iэщlагъэ щырагъэгъуэт курыт еджапIэхэм (лицейхэм, техникумхэм, училищэхэм) зегъэужьыныр, абыхэм я пщIэр жылагъуэм кьыщыэтыжыныр, сыту жыпIэмэ зызыужь экономикэр хуэныкъуэщ техникэщIэхэр кьыщагъэсэбэп Iуэхущlапlэхэм щылажьэфыну IэщlагъэлIэм, - кьыхигъэщащ министрым. – А унэтIыныгъэм кьытхуигъэув кьалэнхэм япкъ иткIэ зыхуей-зыхуэфI псомкIи кьызэдгъэпэщынущ республикэм и апхуэдэ еджапIитI. ИужькIэ ахэр тщIынущ пэщIэдзэ, курыт Iэщlагъэ щlалэгъуалэм щызрагъэгъуэт центр лъэш.

«Егъэджныгъэ» лъэпкъ проектым кьыщыгъэлъэгъуа унэтIыныгъэ псоми хуэфащэн гулъытэ республикэм щегъуэт, Семэным зэрыжиIамкIэ. Ахэр хуокIуэ абыхэм я гъэзэщIэным тещIыхьа щыналъэпсо программэм.

НЫБЭЖЬ Таисэ,
КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министрствэм и пресс-Iуэхущlапlэм и унафэщI.

● Тэрч щIыналъэ

Мамырыгъэм и теплъэхэр

Тэрч къалэ дэт школ-лицей №1-м щекIуэкIащ дыпкъхьэм я зэныбжьыгъуэм теухуа фестиваль.

ДУНЕЙМ цIыхуу тетым яку дэлъым куей мамырыгъэм, пъэпкъ хабзэхэм тегъэщIауэ кьызэрагъэпэща цIыхубзым жыдэжэу хэтащ еджакIуэхэр. Абыхэм Къэбэрдей-Балькъэрым и къудамэ, уи гъунэгъу щIынальэхэм игъащIэ зэрыщIэхэр мамыру щызэдэпсэу лъэпкъ зэмылIэужьыгъуэхэм къадекIуэкI къафэхэмрэ уэрэдхэмрэ ягъэзэщIащ, европей къалащхьэ нэхъ зэфIэзэпщхэм хабжэ Лондон и щIыпIэ нэхъ дахэхэм инджыльзыбзэкIэ тепсэлъыхьахэщ, хьэрыпI лъэпкъым кьыдекIуэ хабзэхэр кьызэхуэтеплъэгъуэхэр ягъэлъэгъащ.

Фестивалым ипкъ иткIэ, лъэпкъ щхьныгъуэ щхьэхуэхэр зэрягъэхьэзыращ.

«Дыз1эмыщхь пэтми, дызэкъуэтщ» зыфIаща гуфIэгъуэ зэлуцIэр мы еджапIэм ильэс кьэс щрагъэкIуэкI икIи кьызэгъэпэщакIуэхэр хущIокъуэ школакIуэхэм я зэхэщIыкIым зезыгъэужь дерсыщIэхэр абы нэхьыбэу зэрыкагъэхьэныж.

● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

Мэзхэр мафIэсым щахъумэ

Тэрч районым щекIуэкIащ мэзхэмрэ абыхэм япэмыжыжьауэ щыпсэу жылагъуэхэмрэ мафIэсым щыхьумэным ехьэлIа зэIущIэ.

КъАПщтэмэ, Джылахьстэнейр мэзкIэ кьулейкъым. Абы емытыжтауэ, гъэмахуэм и хуабэгъуэ лъэхъэжэм ирихьэлIэу щынагъэуэнщагъэм пыща гъэжьыгъэщхуэхэр ирагъэжькI.

ЗэIущIэм хэтащ «Тэрч мэхъумэ» ГКУ-м, район администрацэм и IэрыпмыкIуэ щытыкIэхэмкIэ, щIыр тэмэму къэгъэсэбэпынымкIэ я къудамэхэм, куейм и мафIэсгъэуэнкIыфI IэнатIэ №11-м я унафэщIэхэр, къэпщытакIуэ органэм, хабзэхьымэ Iэнатlэхэм я лIыкIуэхэр. Ахэр щыIэныгъэ кьыззрыхагъэщамкIэ, мэзыльэ щIыпIэ зэпыгъэщхьэхухIаХэм лжьакIуэхэр хуярыкIуу гуэщауэ щопльыр. Ахэр, кьанэ щымыIэу, зыхуей Iэмалхэмкъ кьызэрагъэпэщащ.

Щынагъуэ къэзыщIэ Iуэхугъуэхэм ящыщ зыуэ кьагъэлъэгъуащ къэрэкъуурэ гъэсыныр. Дяпэкъ абы хуэсакъынныр бэджэнды рылажьэхэм пщэрыльтщIащIащ. Апхуэдэу мэзхъумэхэр щыпIырыпнущ цIыхухэм зыгъэпсэхупIэ яхуэхъуа щыпIэхэм.

Тэрч районым и мэз Iофэхэр мегрити 5 - 6 я бгъуэгъыу кьавыхьынущ, губгъуэхэм мафIэс кьыщыхьу хьумэ абыхэм эзран яхуэмыхьын папщIэ.

ЖАНХЪУЭТ Зуэз.

● Къэрал Iуэхущlапlэхэм

Хабзэхэм щыхагъэгъуазэ

Щэрэдж муниципальнэ районым и щIыпIэ администрацэм и Iэтащхьэм и кьуэдзэ Гадишев Артур хьэрычэтыщIэхэм я зи чэзу семинарыр накъыгъэм и 14-м я хэщlапlэм щригъэкIуэкIащ.

КъБР-м Экономикэ зыужьыныгъэмкIэ и министерствэм кьызэрагъэпэща зэIущIэм хэтащ Мэкъумэш хозяйствэмкIэ министерствэм «Къэбэрдей-Балькъэрым и Шэсыпlэ фондэ» мыкоммерцэ организацэм, куейм щыхуэм лэжьыгъэ кьахуэзэлыхьуэу и центрым, «Урысейм и Мэкъумэш банк», «Урысейм и Хьуматlэ банк» ОАО-хэм я щIыналъэ кьудамэхэм я лIыкIуэхэр, «Урысейм и щIэгъэкъуэн» ООО-м и республикэ Iуэхущlапlэм и унафэщI Кьылпышкьуэ Альберт, районым и хьэрычэтыщIэ Iэнатlэ цыкIуэхэмрэ курытхэмрэ щышхэр, апхуэдэу зи Iуэху кьыдэзыхьыжьну хуейхэр.

Зэхуэсахэр хагъэгъуэзащ бизнес мащIэмрэ курытымрэ ягъуэт кьэрал финанс дэIэпыкъуныгъэр зыхуэдэм, субсидиехэр зэрыухах хабзэхэм, мэкъумэш предприятэхэм защIэгъэкъуэныжмкIэ программэхэм зэрыхьахьэ, «КъБР-м и Шэсыпlэ фонд» мыкоммерцэ организацэр щыхьэту зэрахуэрыв щыкIэм.

Кьапщтэмэ, Экономикэ зыужьныныгъэмкIэ министерствэм и кьудамэм и унафэщIым и кьуэдзэ Касьянов Вазген кьытеувыащ илъэс 30-м нэс зи ныбжь хьэрычэтыщIэ щIэзыдзагъащIэхэм ядэIэпыкъунымкIэ муниципальнэ программэхэм мылыку яхуэхьыным теухуауэ мы гъэм зэфIагъэкIыныхэм, Iэнатlэ цыкIуэхэмрэ курытхэмрэ я инфраструктурэм зегъэужьыным и Iуэхур дгъэжьынымрэ я лIыкIуэхэрэ зэIущIэм къыщыпсэльащ.

2013 гъэм щIышылэм и 1-м ирихьэлIэу Шэрэдж муниципальнэ районым и налог Iэнатlэхэм щхьэзакъуэрылажьэ хьэрычэтыщIэу 758-рэ щатхащ. Куейм и щIыналъэм предприятэ цыкIуэрэ курыту 124-рэ щыIэщ. 2009 - 2013 гъэхэм абыхэм зэрызрагъэужьынум и щIыналъэ программэр мэлажь. Республикэ программэ хэхахэм япкъ иткIэ, 2011 - 2012 гъэхэм апхуэдэ Iуэхущlапlитlым Къэбэрдей-Балькъэрым и Шэсыпlэ фондыр сом мелуани 10,8-кIэ щыхьэту яхуэзащ, абы и фIыгъэкIэ банк кредиту сом мелуан 17 кьагъэсэбэпащ.

Республикэ, федеральнэ бюджетхэр я щIэзэхьэуэну сом мелуан 11,4-рэ хьууэ муниципальнэ фонд кьыззрагъэпэщащ. Ар иджы мелуан 12,5-м ноблагъэ. 2007-2012 гъэхэм ящыуэдэу сом мелуан 24,5-м хуэзэ заем мыину 161-рэ абы итащ. Я кредит кооперативыкIэ сом мелуани 3,1-кIэ кьыщIэупщIэхэм защIигъэкьуащ.

2011 гъэ лъандэрэ районыр хэтащ республикэ, федеральнэ бюджетхэм я executkIэ муниципальнэ программэхэм мылыку щыхухах зэпеуэм. Абы кьрикIуэм ипкъ иткIэ, а илъэс дыдэм субсидиеу кьрата сом мелуани 3,32-р хьэрычэтыщIэ щIалэхэм гранту хуагъэшащ. Псори зэхэту мелуани 4,15-м хуэзэ гранту 18 ятащ. Нэгъабэ а зэпеуэм субсидиеу сом мелуани 4,72-рэ кьыпэкIуащ. ЩIыпIэ бюджетым щIалэхэмрэ фермер щIэзыдзагъащIэхэмрэ гранту хухахащ. Ахэр 35-рэ мэхъу.

Кьыпlэшыкъуэ Альберт зэпкърыхуэу кьытеувыащ хьэрычэтыщIэхэм я хуитныныгъэхэмрэ хабзэкIэ я сэбэп зыхэлъхэмрэ хуэмэным хуэунэтIауэ зэфIагъэкIэжм, бизнес мащIэм Пенсэ фондым хилъхьэн хуей социальнэ ахъшэм щегъэжьауэ ар сом мин 36-м ноблагъэ. Страховани щхьэщатыкIэхэр зэрагъэжьащIэнум теухуа федеральнэ законым и проектыр иджыпсту ягъэхьэзащ.

Апхуэдэу «КъБР-м и Шэсыпlэ фонд» мыкоммерцэ организацэм, «Урысейм и Мэкъумэш банк», «Урысейм и Хьуматlэ банк» ОАО-хэм, районым щыхьэхэм Iэнатlэ кьаухуэзэлыхьуэ и Iуэхущlапlэм я лIыкIуэхэрэ зэIущIэм кьыщыпсэльащ.

КЪЭРЭЩЕЙ Элеонорэ.

● МазитI гъэжьыгъэ

Нэхъыфlхэр къыхах

ЩIыпIэхэр зэщIэгъэкъэбзэныжмрэ щхьэантIагъэхэр хэсэныжмрэ теухуа мазитI гъэжьыгъэр Тэрч районым лъэныкъуэ щыIэ гушэуэ щызэфIагъэкIыжащ.

А УНЭТIЫНЫГЪЭХЭМ хохьэ хабзэм къемызэгъ пхъэнкIий идзыпIэхэр гъэсениыр, кIэрыхубжьэрыху зэхуэхьэсыпIэхэр гъэкъэбзэныр, жылагъуэхэм дэт фэеплъхэмрэ гъэузугъгъуэхэмрэ зыхуей хуэгъэзэныр, жьгыщIэхэр хъэныр.

Уэлбанэрилэу зэрыщытам щхьэкIэ кьэмынэу кьуажэхэр зэщIагъэкъэбзащ, жьгъэм сэху ираташ. Мы мазухэм кьарууэ яIэр ирахьэлIэ кьахуэна лъэжьыгъэхэр и кIэм нэгъэсыным.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Илъэсищ пIалъэм тращIыхь

● Ухуэныгъэхэр

КъБР-м ухуэныгъэмрэ архитектурэмкIэ и министрым и кьуэдзэ Кхьуэфэ Иринэ иригъэкIуэна зэIущIэм щагъэбелджылащ накъыгъэм и 30-м Мэзкую щыгъэхэтыну аукционым хагъэхьэну щыIыхьэхэр зыхуэдэр. Ахэр гектари 3,82-рэ, гектари 3,4-рэ мэхъу, Налшык къалэм и ипщэ кьухьэпIэ лъэныкъуэм хуозэ.

ЗэIущIэм хэтащ псэупIэ ухуэныгъэм зегъэужьыным и щIэгъэкъуэн Федеральнэ фондым и унафэщIым и кьуэдзэ **Филиппов Денис**, Налшык къалэ администрацэм, хуэдэ ухуэныгъэ организацэхэм, инвестицэ компаниехэм, финанс Iуэхущlапlэхэм, псэупIэ-коммунальнэ комплексым и Iэнатlэхэм я лIыкIуэхэр.

Филиппов Денис кьыззригъэлъэгъуамкIэ, Федеральнэ фондыр илъэсыпIи хуэдэу зэлажьэ. Абы и кьалэн нэхъыщхьэхэр ящыщу ухуэныгъэм зегъэужьным щIэгъэкъуэн хуэхьуну, псэупIэалъэхьэхэр игъэхьэзырыну, псэупIэ еэзгъэрабгъуэкIэ, псом япэу кьаст мащIэу зэтетхэр, зыухуэхэм щытыкIэ тэмэм кьаухуэригъэпэщыну.

- Фондым кьеГъэбыдыдIа щIы Iыхьэхэр зэуIуу кьызэрыдгъэсэбэпым, проектхэр и пIалъэм зэрыдгъэзащIэм и фIыгъэкIэ, 2010 - 2013 гъэхэм кьарубыдауэ псэупIэ унэу метр зэбгъуэзнатIэ мелуанэр щIыпIым щIигъу тташ. Абыхэм ящыщу процент 45-р пудхэм хуэдэщ, - жиIащ Филиппов Денис. - Урысей Федерацэм и щIыналъэ 38-м щедгъэжьыкIыну ухуэныгъэхэм я проекту 100-м щIигъу догъэхьэзыр. Ахэр метр зэбгъуэзнатIэ мелуан 16 мэхъу. Ди Фондым, ухуакIуэ организацэхэм, къэрал властым и кьудамэхэм щIыпIэ унафэр зезыгъакIуэ Iуэхущlапlэхэм, монополистхэм, коммунальнэ комплексым и Iэнатlэхэм я лэжьыгъэр зэпхъуэдгъэуIуам апхуэдэ проектхэр нэхъапэм зэрагъэзащIэу щыта пIалъэр ящыщу 2,7-кIэ игъэмэщащ.

Къэдгъэльэгъуауэ щы Iыхьэхэм псэупIэ унэ зэтетхэр иращIыхьынущ. АужырэмкIи тхыльхэм япкъ иткIэ, гектари 3,4-р хьум нэхъ мащIэ дыдэу псэупIэу метр зэбгъуэзнатIэ мин 11, гектари 3,82-м - метр зэбгъуэзнатIэ мин 20 кьикIыу, я процент 75-р уасэ езэгъыарабгъуэ кьитIасэу щытын хуейщ.

Кьыхаха щы Iыхьэхэм щрагъэжьэныжу лэжьыгъэхэм теухуауэ я Iуэху епIыкIэхэр кьаIуэтащ Налшык къалэ администрацэм и къалэнхэр зыгъэзащIэ **Кладько Игорь**, архитектурэмрэ кьалэ ухуэныгъэмкIэ Iуэхущlапlэм и унафэщI **Нэгъуэй Арсен**, «ВТБ Банк», «Урысейм и Мэкъумэш банк», «Урысейм и Хьуматlэ банк» ОАО-хэм я лIыкIуэхэр.

Ухуэныгъэр илъэсищ пIалъэм тещIыхьащ.

ХЬЭЖЫКЪАРЭ Алик.

Экономикэ Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ

● ЩЭныгъэ

ЛэжьакIуэхэм дахэзэныкъуэщ

УФ-м Егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министерствэм кьигъэлъэгъуэ бжыгъэхэм ятепщIыхьмэ, ди къэралыгъо псом нэхъыбэ нэхъыбэу зыныкъуэр инженерхэрщ, дохутырхэщ, егъэджакIуэхэрщ.

ИЛЪЭС кIуам ельытауэ, а унэтIныныгъэмкIэ бюджетым и мылъкумкIэ щIагъэтыгъэхэмрэ процентыр 5 - 6-кIэ нахьыбэ мы гъэм ящIащ. Псори зэгъуэгу кьапщтэмэ, пщIэншэу еджэнхэм я бжыгъэр зэрыщытаеу кьэнэжащ 491-рэ. Ауэ азыр къаралыр нэхъ зыхуэныкъуэ IэщIагъэлIхэм ельытауэ трагъэшащ. Нэхъыбэу ягъэмэщIар (процент 19,8-кIэ) экономистхэмрэ унафэщIуэ кулыкъым хуагъэхъэзыпхрэмрэщ.

УФ-м егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министрым и кьуэдзэ Климов Александр зэрыжиIамкIэ, нэхъ тегъэщIагъэ вузхэм зыхуэгъадэхэм ящыныщ унэтIныныгъэхращ ягъэмэщIар. Кво- тэ нэхъыбэ зыльысахэм ящыщ МКЪУ-р, Санкт-Петербург къэралгъо университетыр, федеральнэ университетхэр. Ауэ абыхэмя я язныныгъэ унэтIныныгъэхэм пщIэ зыщIамыт тIысыпIэхэр кьыгъэхыпащ. Псалъэм папщIэ, Урысей къэралгъо гуманитарнэ университетым и философиемкIэ кьудамэм щIэтIысхьэну мурад зыщIахэм пщIэ щIатын хуэхъуащ.

КОНЮХОВЭ Ксение.
«Комсомольская правда».

● КъуэныкъуэщIэхэр

Щыхухэр фIым щыгугъын хуейщ

нэгъуэщI щIыпIэ зыкъомым щыщыIэ щытыкIэм нэхъри. Абы мыхьэнэшхэу иIэщ, сыту жыпIэмэ, цыхьухэм я псэукIэр зэпытыгъ аращ.

IэнатIэ зыимыгъэтэхэр нэхъыбэ хъу зэпыту щекIуэкIа 2008 - 2009 гъэхэм щыхьэхэм я дзэрэжэгъуэр зэрыщытар сощIэж. Абы дызэрыпэпэщIыкI Iэмал къызэрыдгъэтар фIыщ. А мыхъумыщIагъэр кьызэдэкIри, лжьажIэ IэнатIэщIэ куэд къызэIутхащ. Абы ипкъ иткIэ, макроэкономикэм и щытыкIэр арэзы укъэзыщIщ. Пэжщ, абы хуабжьу сыщыгугфIыкIыну жысIэфынукъым, сыт щхьакIэ жыпIэмэ, нэхъ псынщIэу зыдужьын папщIэ нэгъуэщI Iэмалхэри кьэдгъэсэбэпын хуейщ.

Правительствэм и иужьрей зэIущIэхэм ящыщ зым 2014 -2016 гъэхэм урысей экономикэм зэрызиужьын хэкIыпIщым дыщытепсэлъыхьащ: лэжьакIэр дымыкъуэжу, иджыпсту дызытетым дытетыныр; зэпIэзэрыпту, нэхъыфIым дыхуэпабгъэу дыплэжьаныр - мыхьэнэшхуэ зиIэ кьалэн хуэд зэфIэдгъэкIыфынэ Iэмал кьыдитынут, продукцэу кьэдлэжьым проценти 4 - 5-кIэ хадгъэхуамэ. Аращ лъабжьэу кьэтщтари. КьищынэмыщIауэ, иджыри зы Iэмал щыIэщ - илъэсым хэхъуэр проценти 7-м нэдгъэблагъэну - Iэмал нэхъ ешхэжьа дыдэ-раш. Ауэ абы теухуауэ щыIэ хэкIыпIэхэр зэкIэ фIэщщыIэгъуейщ.

- Жылагъуэм и гукъыдэжыр кьэдэта хъун папщIэ зэфIэвгъэжIа Iуэхугъуэ пыухыкIа гуэркэр щапхъэу кьэпхьфынут?

- Апхуэдизу, псалъэм папщIэ, кьэтщта кьэрал программэ 40-р. Абыхэм мыхьэнэшхуэ яIэщ псэукIэр егъэфIэкIуэныкIэ икIи ахэр гъэзэщIэным ахъшэшхуэ хухэтхащ. Пэжщ, а мылькур фейдэ дэ кьыпэкIуэн хуэдэу Iуэхум хэлъхьэн хуейщ. Зи гугъу сщIы программэмэхэм языхэзыр зыхуэлэжьанэр щIэныгъэ лэжьакIуэхэр тегъэгушхуэнырщ. Илъэс зыбжанэкIэ абы ахъшэу хэтлъхьэнур сом мелардищэхэмкIэ кьабж. Университетыр кьаухуу зи гъащIэр щIэныгъэм тезыухуэхэм папщIэ грантыфIхэр дгъэуващ. Ахэр иджыри псэупIэкIэ къызэгъэпэщылъхьащ. Апхуэдизу гульытэ яIэнущ инженерхэрми.

- ЦIыхухэм я дежкIэ мыхьэнэшхуэ я нIэщ а псомкIэ къыдэкIуэну лэжьыгъэ IэнатIэщIэхэр къызэгъэпэщыным.

- ЦIыIэхэри кьыдогъанэри, щIэхэри къызэIудох.

- Социальнэ программэхэр «дэкьуэ» хъунымкIэ щынагъуэ щымыIэу пIэрэ?

- Хьэуэ, апхуэдэ кьэхъуныкъым. Дунейпсо экономикэм и щытыкIэм теухуауэ зыгуэрхэм зыхуэдгъэныкъуэми, зы социальнэ программи «зэкIуэцIыпхъэжьыныкъым», кьаIэн зыщыщIыщIажэри дгъэзэщIынущ. Абы теухуауэ хэтха ахъшэр сытым дежи яхудоутIыпщ. Ар къэралым яIэ иригъэщ Iуэхущ. Президентым Правительствэмэ я Iуэху нэхъыщхьэщ.

- Дауэ хъуми, зыгуэрым и бгыфIыпх нэхъ щIикъуэзэн хуейт хъункъэ?

- Зэгъэзэхуэным иужь дихьакIэщ. Унафэ кьэтщтащ икIи дэтхэнэ ведомствэми и пщэ дэтлъхьащ къэралыр зыхуэныкъуэр е гъэхутхэбзэ ищIэн щхьэкIэ зыхуейхэр проценти 5-кIэ игъэмэщIэну. Кьэрал псор кьапщтэмэ, абы сом мелардхэр кьыдигъэхуэнущ. Ар ахъшэр зэгъэзэхуэным и Iэмал нэхъ ткIийхэм языхэзащ. НэгъуэщI хэкIыпIэхэри кьэдгъэсэбэпащ къэралыгъо Iэнатlэхэр дызыкуэдИм тохъыбэ нэхъыбэ мыхъун щхьакIэ. Иужьрей илъэсхэм къэралыгъо лэжьакIуэхэм я бжыгъэм хэхьуэ зэпыту екIуэкIащ, ар нэхъ мащIэ тщIа щхьакIэ, иджыри дызэлэжьын хуей щыIэщ. Iуэхур федеральнэ кулыкъущIапIэхэм я закъуэкъым зэхъэпIар, атIэ щIыналъэхэми апхуэдэ щытыкIэр щызэтеублапхъэщ.

- Иджыпсту цIыхухэр нэхъ тепсэлъыхьу Правительствэм и лэжьыгъэм ехьэлIауэ Iуэхугъэшищ щыIэщ. ЦIымахуэ зэманым, Iэпхъэшэшхэуэм, промиллем епхуэу. Сыт абыхэм теухуауэ щIэуэ ящыдгъэпIэнур?

- А уищIэхэм фIэкIа нэгъуэщI гугъуэхэ димыIамэ, зэманыфIым тынш дыдэу дыщыпсэуауэ къэтщIыхьынут. Гугъуэхэ нэхъыщхьэхэр, дауэ хъуми, нэгъуэщI зыгуэрщ.

Сыхьэтыр гъэдэуэтэм теухуауэ ирагъэкIуэкIа къэхутэныгъэхэм къагъэлъэгъуар зыщ - цIыхухэм я процент 50-р зэманыжьмкIэ псэуну хуейщ, процент 50-р иджыри и телъхьэщ. Пэжщ, мыбы фIыи Iеи хэлъщ. Ауэ Правительствэм ар зэрихъэхкIыжыну хущIэкъуркъым, сыт щхьакIэ жыпIэмэ, щIэуэ къыщIэну унафэр зыфIэмыжьакIыблэр иджыпсту мыарзэныхэм хуэдиз дыдэ хъунущ.

- Промиллем теухуауэ.

- Мыр Iуэху къызэрыгуэкIкъым. Гъэзэум текIуадэ, ныкъуэдыжьу щыхухэм я бжыгъэр зэрыкуэдыр фощIэ. Абыхэм я нэхъыбэр кьыщIэхъуэр машинэ зезыгъэкIуэхэр фадэ зэрефэрщ. Зыщыгъупщэжахэм къезгъэщIэжьыну сыкуейт, совет зэманым промилле Iуэху эрахуэу зэрыщымытар. Ауэ щыхьуэкIи, зыри тепсэлъыхьыртэкъым Iэмэпсымэхэм я пэжагъыми, зыгуэр тIэкIу зыIухуар руным тIыс хъунми.

Сэ си Iуэху еплъыкIэм зихъэжакъым. Руль пIыгъуэ фадэ уефэ хъунукъым. Промиллем бжыгъэ гъэгъэнхуамэ, ди цIыхухэм уефэ хъунУ кьащхэу. СызэреплъымкIэ, нэгъуэщI кьэралхэм абы теухуауэ щыIэ хабзэм дэ зэкIдыхуэхьэщхьэм. Ауэ кьэралым псоми руль зыIыгъыр ефэ хъуну кьыщцалъэтэркъым США-м зэрыщыхабзэм ещхьу, абы промилле 0,8-р кьрадзэркъым.

- Iэпхъэшэшхуэм и Iуэхур-ща?

- А Iуэхур фIыщ е Iейщ жыпIэ хъунукъым. Ар ди гъащIэм и зэхэлъыкIэщ. Япэрауэ, ди къэралэ зэIухам дыщопсэу, цIыхухэр кьихьэ-икI хъуурэ. ЕтIуанэрауэ, демократиемрэ щытыкIэ гугъу дитщ, лжьакIуэ цIыхуэм дыхуэныкъуэу. Дызыхуэхгъуэ илъэсхэм лэжьакIуэ кьакIуэхэм дахуэныкъуэну Iуэхугъэнукъым. Сыт щхьэкIэ жыпIэмэ, дэ дылэжьну дыхуэейкъым. Псалъэм папщIэ, пщIантIэ, къэрам кьэзыгъэнкIынэ дилъэкым (сэ сыщыстудентым уэрамкэр кьэспхъэнкIыну щытащ). Ар Iэщ1агъэ хэхакъым, ауэ ахъшэфI кьрыболэжь.

Пэжщ, ди дежкIэ псоми ди хабзэр, зэхэтыкIэр ящIэн, ары тетын хуейщ, урысыбзэкIэ псэлъэфу щытыпхъэщ. ИтIанэ зэпIэзэрыту екIуэкIынущ. Iэмал имыIэу Iэпхъэшэпхъуэхэм дакIэлъыплъыфу зэтедухуэн хуейщ. Новгород Йшуэхэр и миграционнэ политикэм сыкIэлъыплъыну иджыблагъэ Iэмал сиIащ. Абы кьаIэкIэ я бжыгъэр зэманыр зэрыпсэкIэм кьыпэтуощIэ. СфIэгъэщIэгъуэн хъуащ къэралзыгъэкIуэхэм я Германием, Нидерландэхэм, Инджылызым кьикIыуэрэ щэ бжыгъэкIэ ди дежи лэжьакIуэ кьызэрыкIуэр. ТуристкIым ахэр, Эрмитажрэкъым кьыздэкIуэр, атIэ лэжьакIуэу аращ. Украинэм, Белоруссиемэ куэд кьокI. Азие Курыт къэралхэм (Узбекистаным, Таджикистанм) кьикIихэри мащIэкъым.

Нэхъыщхьэр зэзыпхъуэ язэрыкIэлъыплъыфI Iэмал зэтехуэгъэнырщ. Аращ иужьрей унафэхэр зытехуауэ щытар. Ди деж кьакIуэр хэтми тщIэн хуейщ, ар кьабзагъэм, экономикэм, шэнагъэзэщIагъэм, нэгъуэщI щыIэныгъэм куэдми ехьэлIащ.

- Магистраль лъэпкъэр, гъэзугъэр духуэрэхъым, Кьуэкlыпlэ Жыжьэм зэдгъэужьыкрыным - абы щыпсэуэхэр кьыдокI, ди ахъшэр ди жып илъыжщ, ущIэн кьэдмыгъэсэбэпу.

- Илъэс кьэс гъэзугу нэхъыбэ дохуэ. Дэ зыщыдгъэгупщэ хъунукъым кьэралыр нэхъ ин дыдэм дызэрисыр. Нидерландхэм гъэзугу щытеплъхьэныфрэ Урысейр гъэзугкIэ кьызэбгъэпэщылнырэ зыкъым. Дэ ди пщэрылъэхэр куэдкIэ нэхъ гугъущ. Ар, сызэригугъэмкIэ, псоми кьагурогъуэ.

Дэ куэд дохуэху. Ар болъагъу Кьуэкlыпlэ Жыжьэм щыщыIа щытыкIэм, Сочэ, Москва и Iэгъуэблагъэм уеплъмэ. Ауэ кьэдлэжь псори гъэзугм тедгъэкIуадэу дызэхэткIэ хъунукъым. Макроэкономикэм и зэхущытыкIэхэр кьэтлъытэн хуейщ. Экономикэр ахъшэкIэ дгъэнщIкIэ зэфIэкIынукъым.

90 гъэхэм щыIа инфляцэр дигу кьэдвгъэгъэкIыжьыт (процент 1500-рэ). Иджыпсту ар процентти 6,5-рэ хъуж къудейуэ аращ. Мы гъэм 6-м нэдгъэсыну ди мурадщ. Ди цIыхухэм я гъэтIылъэгъэхэм зэран дызэрыхуэмыхъунымрэ дитщ. Иджы кьыдэдгъэзэ ди ахъшэ псори проектхэм хэтлъхьэмэ, инфляцэр «къызэщIэдгъэстыну» кьыщIэкIынщ. ИтIанэ ар процентти 6-кьым зэрыхъунур, атIэ 10 - 15-м нэсынущ. Абы щыгъуэм цIыхухэр тхъэусыхакIуэ кьытхуэкIуэнкъэ, ди гъэтIылъэгъэхэм щхъэ фахуэзмысакъэрэ, нэхъ мащIэ щхъэ хуэрэ жаIэу?! Дэ ди мурадхэр нэхъ инщ - инфляцэр дгъэкIуэдын хуейщ икIи европей къэралхэм ещхьу аэкьыгъэр зэрыщратгъэкIуэкIым кIэлъыплъэ иужь, IэщIагъэлIхэм яубыхуащ къыхэтха щIыпIэм махуэ куэдкIэ дунейр зэрыщымыуэфIыр. Арати, ухуакIуэхэр кьыдээтеувыIащ. Лэжьыгъэм кьыдэкIуэ нэгъуэщI Iуэхуэхэри зэфIэдгъэкIын хуей хъущ. Фэ зэрыфщIэщи, дэ мы щIыпIэм автомобилкIэ дыкъэкIуащ ильэситI и пэкIэ (Путиныр Чита - Хабаровск гъуэгум ирикIуащ «Лада-Калина»-м и су - Ред.). Мыбы гъущI гъэзугу щыIэщ. Щыналъэр инщи, космонавтхэр тынщу кьыщцIыысыжьфынущ. Ауэ, пэжщ, IэщIагъэлIхэм зэрыжаIэщи, ди космонавтхэм щIым кьэтIысыжыным нэхърэ ящIым кьыхэлъэжыныр нэхъ кьащтэ.

Абы щыгъуэми, «Восточный» космодромым дэжьэн щIидзэн хуейщ 2015 гъэм: «Союз-2» ракетэр ягъэлъэтэнущ, 2018 гъэм уэгум дэкIуеинущ «Ангара» лIэужьыгъуэм щыщ ракетэ хьэлъэ дыдэхэри.

Президентым иужькIэ зэрыщIигъужащи, космодромыщIэ зэриухуэм къикIыркым УФ-р Къэзахъстаным и Байконур дзэр 2011 гъэрщ. ЯпэщIыкIэ ди мурадащ ар хы Хуэмым и Iуфэм щытщIыну. Арщхьэкlэ США-м мыбы еицхь аэжьыгъэр зэрыщратгъэкIуэкIым кIэлъыплъэ иужь, IэщIагъэлIхэм яубыхуащ къыхэтха щIыпIэм махуэ куэдкIэ дунейр зэрыщымыуэфIыр. Арати, ухуакIуэхэр кьыдээтеувыIащ. Лэжьыгъэм кьыдэкIуэ нэгъуэщI Iуэхуэхэри зэфIэдгъэкIын хуей хъущ. Фэ зэрыфщIэщи, дэ мы щIыпIэм автомобилкIэ дыкъэкIуащ ильэситI и пэкIэ (Путиныр Чита - Хабаровск гъуэгум ирикIуащ «Лада-Калина»-м и су - Ред.). Мыбы гъущI гъэзугу щыIэщ. Щыналъэр инщи, космонавтхэр тынщу кьыщцIыысыжьфынущ. Ауэ, пэжщ, IэщIагъэлIхэм зэрыжаIэщи, ди космонавтхэм щIым кьэтIысыжыным нэхърэ ящIым кьыхэлъэжыныр нэхъ кьащтэ.

Абы щыгъуэми, «Восточный» космодромым дэжьэн щIидзэн хуейщ 2015 гъэм: «Союз-2» ракетэр ягъэлъэтэнущ, 2018 гъэм уэгум дэкIуеинущ «Ангара» лIэужьыгъуэм щыщ ракетэ хьэлъэ дыдэхэри.

Президентым иужькIэ зэрыщIигъужащи, космодромыщIэ зэриухуэм къикIыркым УФ-р Къэзахъстаным и Байконур дзэр 2011 гъэрщ. ЯпэщIыкIэ ди мурадащ ар хы Хуэмым и Iуфэм щытщIыну. Арщхьэкlэ США-м мыбы еицхь аэжьыгъэр зэрыщратгъэкIуэкIым кIэлъыплъэ иужь, IэщIагъэлIхэм яубыхуащ къыхэтха щIыпIэм махуэ куэдкIэ дунейр зэрыщымыуэфIыр. Арати, ухуакIуэхэр кьыдээтеувыIащ. Лэжьыгъэм кьыдэкIуэ нэгъуэщI Iуэхуэхэри зэфIэдгъэкIын хуейщ.

● Iуэху еплъыкIэ

Хъуэжьпхъэр хэтми наIуэкъым

Путин Владимир депутатхэр щыIущIам аргуэру тепсэлъыхьащ УФ-м егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министрыр и кьулыкъум тегъэкIын зэрыхуейм. Абы и пэкIэ тетар IуагъэкIа щхьэкIэ, щколхэм фIы и щыгъуэ щыIэ щIыпIэмэ, лжьэфыну псоми я процент 27,2-р IэнатIэнщэщ. Ар ипэжыпIэкIэ Мадриду тIу мэхъу.

НОБЭКIЭ апхуэдэу зэтехуха хъуащи, еджапIэхэр министерствэм и нэIэ щIэтыжькъым. Абы къыхэкIыу ди щколхэм щекIуэкIым хуэдэ хьэдэгъуэдахэ ди къаралым и нэгъуэщI зы IэнатIи ущрихьэлIэнукъым. Араущи, иджырей егъэджэныгъэм хэлъ мыхъумыщIагъэхэр зи Iуэху хуэкIуэхэм ахъшэкIэ ягъэзэкIуэж. Сэ си сабийхэр школ «къапIэхэращ» щеджэр, сыт щхьэкIэ жыпIэмэ, нэгъуэщI хэкIыпIэ сиIэкъым. Апхуэдэ IэмалкIэ си бынхэм щIэнагъэ тэмэм егъэгъэтыну си гугъэу араш.

Ди щколхэм иджыпсту кьыщцекIуэкI мыхъумыщIагъэхэм хэкIыпIэшIэкъым. Ар ди щIэныгъэм хэлъ щхьэкIэ, щIэныгъэ тэмэм кьозытыфыну еджапIэхэр лъапсей мэхъури, ар зыхуэзфIэкIыр закъуэтIакъуэщ.

А щытыкIэр зэрихъэкIыныр хэкIыпIэ гуэр кьигупсысыну ди къаралым хуэфIэкIыркъым. Абы илъагъур ЕГЭ-м фIэдгъэкIын хуей хъущ. Фэ зэрыфщIэщи, дэ мы щIыпIэм автомобилкIэ дыкъэкIуащ ильэситI и пэкIэ (Путиныр Чита - Хабаровск гъуэгум ирикIуащ «Лада-Калина»-м и су - Ред.). Мыбы гъущI гъэзугу щыIэщ. Щыналъэр инщи, космонавтхэр тынщу кьыщцIыысыжьфынущ. Ауэ, пэжщ, IэщIагъэлIхэм зэрыжаIэщи, ди космонавтхэм щIым кьэтIысыжыным нэхърэ ящIым кьыхэлъэжыныр нэхъ кьащтэ.

Абы щыгъуэми, «Восточный» космодромым дэжьэн щIидзэн хуейщ 2015 гъэм: «Союз-2» ракетэр ягъэлъэтэнущ, 2018 гъэм уэгум дэкIуеинущ «Ангара» лIэужьыгъуэм щыщ ракетэ хьэлъэ дыдэхэри.

Президентым иужькIэ зэрыщIигъужащи, космодромыщIэ зэриухуэм къикIыркым УФ-р Къэзахъстаным и Байконур дзэр 2011 гъэрщ. ЯпэщIыкIэ ди мурадащ ар хы Хуэмым и Iуфэм щытщIыну. Арщхьэкlэ США-м мыбы еицхь аэжьыгъэр зэрыщратгъэкIуэкIым кIэлъыплъэ иужь, IэщIагъэлIхэм яубыхуащ къыхэтха щIыпIэм махуэ куэдкIэ дунейр зэрыщымыуэфIыр. Арати, ухуакIуэхэр кьыдээтеувыIащ. Лэжьыгъэм кьыдэкIуэ нэгъуэщI Iуэхуэхэри зэфIэдгъэкIын хуейщ.

● Хьэрщ

ПсынщIэхэми хьэлъэхэми хуэщIауэ

Благовещенск (Амур область) и гъунэгъуэ щаухуэ «Восточный» космодромыр. Ар кIыхьлъхьыIуэ мыхъуауэ пIэрэ?

УФ-м и Президентым а упщIэм жэуап иритащ ухуэныгъэр щекIуэкI щIыпIэм щыкIуа махуэм. Мис Путин Владимир жиIар:

- Космодромым теухуа унафэм Iэ тедзазуэ щытащ 2007 гъэм. Ауэ ипэжыпIэкIэ аэжьыгъэхэм щыщIэдзэр 2011 гъэрщ. ЯпэщIыкIэ ди мурадащ ар хы Хуэмым и Iуфэм щытщIыну. Арщхьэкlэ США-м мыбы еицхь аэжьыгъэр зэрыщратгъэкIуэкIым кIэлъыплъэ иужь, IэщIагъэлIхэм яубыхуащ къыхэтха щIыпIэм махуэ куэдкIэ дунейр зэрыщымыуэфIыр. Арати, ухуакIуэхэр кьыдээтеувыIащ. Лэжьыгъэм кьыдэкIуэ нэгъуэщI Iуэхуэхэри зэфIэдгъэкIын хуейщ.

● Технологиехэр

Урысейр ялъэщIохьэж

Санкт-Петербург щекIуэкIа СПИК-2013 интернет-конференцыр экспертхэм щыжаIащ: дяпэкI Интернетыр экономикэм щекIуэкI Iуэхугъуэхэм ящымыщу икIи пэжыщу кьэплъыгъэ хьэжьынукъым. Абы кьыт хэхъуэр Iуэхуэрей илъэсым кьриубыдэу сом триллион ныкъуэ ящIэну.

- ИДЖЫРИ кьызэдэсым кьэлъыта хьэужьыкIэ ильэс кIуам Урысейм и Интернетым зыIущыныгъэу игъуэтар зыхуэдизыр. Абы ипкъ иткIэ, дызытепсэлъыхь сегментыр и закъуэ кьаштэрэ, 2012 гъэм абы процент 30-кIэ хэхъуащ, - жеIэ Электроннэ коммуникацхэмкIэ урысей ассоциацием и унафэщI Плуготаренко Сергей.

- Кьыщхьэ, гъэтIылъыну сыкуейт сом триллион ныкъуэр къэралым зэрыщыту кьыщалэжь продукцэм и 1 процент зэрыхъур. Абы сызэмыгъэ Интернетым пыщIа адрей рынохэмрэ зэпхьэжжи, псоми зэгъэсу хэхъуэу кьатар сом триллиони 2-м нэблэгъэнущ. Ар, зэрыгурыIуэгъэщи, къэралым зэрыщыту кьыщалэжьым и процентти 4 ирокъу.

Экспертхэм кьалытэ Интернетыр кьэзыгъэсэбэпхэмкIэ Урысейр, иужьрей ильэсым кьриубыдэу, адрей европей къэралхэм яльэщIыхьэжауэ - мазэм хуэзэу ар кьэзыгъэсэбэпхэм я бжыгъэр цIыху мелуан 64,4-м щхьэдэхэщ. ЖыпIэ хъунущ, Интернетым гъэнэгъу зыхуэзэщIахэмкIэ, дуней псор зэрыщыту кьапщтэмэ, япэ итхэм ди къаралыр ящыщу. Иджы дэ абыкIэ дызэлъыщIыхьэжыну кьиутхуэнэжар США, Китай, Индие, Япония къэралхэращ.

Ику иту кьапщтэмэ, Урысей Федерацэм и щыналъэ псоми щыпсэу цIыхухэм я зэхъэритIым нэхъри нэхъыбэм мы зэманым Интернетыр кьагъэсэбэп. Абы кьэшэ а IэнатIэм хиубыдэ нэгъуэщI унэтIныныгъэхэми зэужьынырщ. Псалъэм папщIэ, мы зэманым Интернет псынщIэм ирилажьхэм я бжыгъэр цIыху мелуан 18,4-м нэсащ. Абыхэм ящыщ куэдым иужьрей ильэсым и кIуэцIкIэ кьраухьэжкI компьютер мелуани 3,3-м нэблагъэ кьащхэхуащ. Интернетым зи щхьэ хэущытыкъ рекламэмкIэ и рынокым и закъуэ сом мелларэ 56,3-рэ хэхъуэу ягъэлъэтащ.

Иджыпсту я IэнатIэм щылажьэхэр «2020 гъэ пщIондэ рунетым зиужьынымкIэ стратегIер» гъэхъэзырыным яужь итщ. Коммуникационнэ зэпэщIэныгъэхэмкIэ министерствэм и лэжьакIуэхэм зэрыжаIэмкIэ, къэунэхуа унэтIныныгъэщIэм зыщIитэкъуэну властыр хуэхъэзырыр. Абы щхьэкIэ ар интернет-жылагъуэр зыщIэхъуэпсэхэм я «гъуджэу» икIи цIыху куэдым эздгъэхьэзырауэ щытыпхъэщ.

РОМАНОВЭ Аннэ.
«Российская газета».

● Кlэщlу

Китайхэр къулей зэрыхъуар

ИДЖЫБЛАГЪЭ кьагъэлъэгъуа статистикэм тепщIыхьмэ, я къэралым ику иту щат улахуэм нэхърэ хуэди 2,5-кIэ нэхъыбэ кьахь китай щIэныгъэлIхэм. Урысей Федерацэм и щIэныгъэрыпхъэжьэхэм иратыр нэхъ мащIэщ - ику иту улахуэм нэхърэ зэрынэхъыбэр хуэдэ 1,5-кIэщ. ГъэщIэгъуэнракъэ, сом бжыгъэкIэ кьапщтэмэ, ди щIэныгъэлIхэм кьахьыр нэхъыбэщ - ар сом мин 48-м щIегъу, китайхэм ейр сом мин 29-м нэблагъэу араш.

«Ди щIэныгъэлI псоми кьахьыркъым апхуэдизу, - жеIэ Щыхухэм я псэушIэр къэзыпщытэ урысейпсо центрым и унафэщI Бобков Вячеслав. - Языныкъуэхэм (ахэри куэд дыдэ хьэркъым) хамэ къэралгрантхэр кьахькIэрэ, я хэмхуэр нэхъыбэ хьууэ араш. Къэбгъэлъагъуэмэ, прикладной щIэныгъэм щылажьэхэм я улахуэр къэралым ику иту щатым нэсыхьэхэщ (сом мин 28-рэщ). Апхуэдэ щIэныгъэм хуэфащэ пщIэ зэрыхуамыщIыжым льэныкъуэтIми ди сэбэп инхэр зыхэлъхэм»,- кьыхигъэщхьэхукIащ Керри Джон. Апхуэдэуи абы Москва фIыщIэ кьыхуищIащ Бостон щалэжьа террорист щIэпхьаджагъэхэр зэхагъэкIыныкIэ зэрадзэпэщыкъым папщIэ.

Керрирэ Лавроврэ Сирием щызэфIэувэ щытыкIэм гульытэщхуэ хуащIащ. ДипломатитIри арэзы техъуащ кьаугъэ хьэлъэ дыдэр зэтес щыжьыным хуэунэтIауэ Женевэ кьыщащта коммюникер зэрыгъэмэым. Керри и псалъэхэм ятепщIыхьмэ, «ар тхьытыкIэ кьудейуэ икIи дипломатие купщIэнщхэу кьэнэжьын хуейкъым».

«Джон сэрэ нобэ кьызэрыхэдгъэщхьэхукIащи, ди ди кьалэнщ Сирием и правительствэмрэ оппозицием и кьаруухэмрэ зэдгъэпсэлъэныр кьызэдгъэпэщыну», - жиIащ Лавров Сергей.

Керririэ Лавроврэ кьалытэ Женевэ конференцэ щхьэхуэ щызэхуагъэсын хуейуэ. Абы хэтыпхъэщ лъэныкъуэ псори. Мурадыр зыхуэгъэзэщIар нэхъапэкIэ зэрызэщIагъэнырщ. Абыхэм ящыщ зыщ зэблэзыгъэжI правительствэ кьызэрагъэпэщыным егъэщылIауэ Сирием и властхэмрэ оппозицэмрэ зэдзэгъэлъэкъэныр.

США-р щогугъ фокIадэм ирихьэлIэу ПРО-мрэ ядернэ Iэщэхэр дяпэкIи гъэмэщIэныжьрэ ятеухуауэ Москварэ Вашингтонрэ зэгурыIуэну. Ар кьыщыгъэлъэгъуащ Обамэ Барак Путин Владимир кьыхуигъэхьа письмом. Урысей Президентым кьыгъэгугъащ абы зэман гъунэгъу дыдэм жэуап иритыну.

Керри Джон Уэ Плъыжьым кьыщикIыхьащ, зауэм хэтхэм яIущащ, Сэлэт Мыцлъхуэм и кьащащъэм удз гъэгъа Iэрамэхэр трилльащ.

● Сирие

ЗыззэхэщIыкIыныгъэр я лъабжьэу

США-м и къэрал секретарь Керри Джон иджыблагъэ Москва щыIащ. ЗэIущIэ нэужьым хъэщIэмрэ УФ-м хамэ къэрал Iуэхуэхэмкlэ и министр Лавров Сергейрэ журналистхэр яIущащ.

- Сэ сощIэ ди къэралхэм я зэхуэдитыкIэхэм льэпщу зэрызэуэжыныр. Ди Iуэху еплъыкIэхэр щызэтемыкуэ кьэхъуми, дэ дызэкъуагъэувэ льэныкъуэтIми ди сэбэп инхэр зыхэлъхэм»,- кьыхигъэщхьэхукIащ Керри Джон. Апхуэдэуи абы Москва фIыщIэ кьыхуищIащ Бостон щалэжьа террорист щIэпхьаджагъэхэр зэхагъэкIыныкIэ зэрадзэпэщыкъым папщIэ.

Керririэ Лавроврэ Сирием щызэфIэувэ щытыкIэм гульытэщхуэ хуащIащ. ДипломатитIри арэзы техъуащ кьаугъэ хьэлъэ дыдэр зэтес щыжьыным хуэунэтIауэ Женевэ кьыщащта коммюникер зэрыгъэмэым. Керри и псалъэхэм ятепщIыхьмэ, «ар тхьытыкIэ кьудейуэ икIи дипломатие купщIэнщхэу кьэнэжьын хуейкъым».

«Джон сэрэ нобэ кьызэрыхэдгъэщхьэхукIащи, ди ди кьалэнщ Сирием и правительствэмрэ оппозицием и кьаруухэмрэ зэдгъэпсэлъэныр кьызэдгъэпэщыну», - жиIащ Лавров Сергей.

Керririэ Лавроврэ кьалытэ Женевэ конференцэ щхьэхуэ щызэхуагъэсын хуейуэ. Абы хэтыпхъэщ лъэныкъуэ псори. Мурадыр зыхуэгъэзэщIар нэхъапэкIэ зэрызэщIагъэнырщ. Абыхэм ящыщ зыщ зэблэзыгъэжI правительствэ кьызэрагъэпэщыным егъэщылIауэ Сирием и властхэмрэ оппозицэмрэ зэдзэгъэлъэкъэныр.

США-р щогугъ фокIадэм ирихьэлIэу ПРО-мрэ ядернэ Iэщэхэр дяпэкIи гъэмэщIэныжьрэ ятеухуауэ Москварэ Вашингтонрэ зэгурыIуэну. Ар кьыщыгъэлъэгъуащ Обамэ Барак Путин Владимир кьыхуигъэхьа письмом. Урысей Президентым кьыгъэгугъащ абы зэман гъунэгъу дыдэм жэуап иритыну.

Керри Джон Уэ Плъыжьым кьыщикIыхьащ, зауэм хэтхэм яIущащ, Сэлэт Мыцлъхуэм и кьащащъэм удз гъэгъа Iэрамэхэр трилльащ.

Епсэльар «Комсомольская правда» газетым и редактор нэхъыщIэ **СУНГОРКИН Владимирэ** *корреспондент* **КРИВЯКИНЭ Еленэрэщ.**

● ЮнатIэншагъэ

Мелуанихым щIегъу

2013 гъэм и яп3 мазищым Испаниием лэжьапIэнщэхэм я бжыгъэр мелуанихым щыщIигъащ. НэгъуэщIу жыпIэмэ, лэжьэфыну псоми я процент 27,2-р IэнатIэншэщ. Ар ипэжыпIэкIэ Мадриду тIу мэхъу.

ЦЫТЫКIЭР нэхъри зэIохъэ кьэралым и правительствэр къыдэгъэхуэныгъэ ткIийм и гъэугум зэрытеувам кьыхэкIыу. Испаниием и властхэм бюджетыр зыхущыщIэр ягъэмэщIэным теухуауэ ирагъэкIуэкI политикэм и зэранкIэ Iуэхугъэ IапIэ куэд зэхуащIын хуей хъущ, абы щылажьэхэри зэрамкъэм кьыдэнащ.

Испаниием Лэжьыгъэмкlэ и министерствэм кьыззэригъэлъагъэмкlэ, щытыкIэр нэхъ гъэугъущ зэрытеувам и къэралым и экономикэм жагъын кьыщтащ.

«Эхо планеты»

Мелуанихым щIегъу

Путин Владимир депутатхэр щыIущIам аргуэру тепсэлъыхьащ УФ-м егъэджэныгъэмрэ щIэныгъэмкIэ и министрыр и кьулыкъум тегъэкIын зэрыхуейм. Абы и пэкIэ тетар IуагъэкIа щхьэкIэ, щколхэм фIы и щыгъуэ щыIэ щIыпIэмэ, лжьэфыну псоми я процент 27,2-р IэнатIэншэщ.

НОБЭКIЭ апхуэдэу зэтехуха хъуащи, еджапIэхэр министерствэм и нэIэ щIэтыжькъым. Абы къыхэкIыу ди щколхэм щекIуэкIым хуэдэ хьэдэгъуэдахэ ди къаралым и нэгъуэщI зы IэнатIи ущрихьэлIэнукъым. Араущи, иджырей егъэджэныгъэм хэлъ мыхъумыщIагъэхэр зи Iуэху хуэкIуэхэм ахъшэкIэ ягъэзэкIуэж. Сэ си сабийхэр школ «къапIэхэращ» щеджэр, сыт щхьэкIэ жыпIэмэ, нэгъуэщI хэкIыпIэ сиIэкъым. Апхуэдэ IэмалкIэ си бынхэм щIэнагъэ тэмэм егъэгъэтыну си гугъэу араш.

Ди щколхэм иджыпсту кьыщцекIуэкI мыхъумыщIагъэхэм хэкIыпIэшIэкъым. Ар ди щIэныгъэм

● Репортаж

Акъылым уасэ иІэкъым, гъэсэныгъэр гъунэншэщ

Белгород кооперацэмкІэ, экономикэмрэ правэмкІэ дэт университетым (БУКЭП) и къудамэу Надышык щыІэ еджапІэм зэІущІэ дахэ щекІуэкІащ. Ар теухуат БУКЭП-р кьыз эрыз эІуахрэ мы гъэм илъэс 35-р эрэрикъым и щыІыкІэ кьыз эрагъэпэщ, Ерыскъыхэк Іхэмкі э XII дунейпсо студент фестивалым. Университетым Урысейм и кьалэ зэмыІ Іэужьыгъэхэм щригъэкІуэкІ а фестивалым куэдкІэ кьыщхьэщыкІырт Надышык щыІэ и къудамэм кьыз эригъэпэщ ар.

ИНСТИТУТЫМ и егъэджакІуэ, социальнэ, щэнхабзэ-гъэсэныгъэ лэжьыгъэмкІэ къудамэм и унафэщІым и къуэдзэ **ХьэфЫцІэ Эльмирэ** зэхиша зэІущІэр хуэхэауэ щытащ адыгэ шхыныгъуэхэмрэ ахэр зэрапщэфІ щІыкІэмрэ. Ди лъэпкъым ижь-ижьыж льандэрэ къыдекІуэкІ гъавэхэкІхэмрэ ерыскъыхэмрэ я гугъу щащІым, блэкІакъым адыгэ гъащІэм хэлъ щхьэхуэныгъэхэмрэ зыми емыщхь адыгэ хабзэм и зэхэлъыкІэмрэ.

Къэбгъэльагъуэмэ, Налшык Кооперацэмкі э дэт институтыр илъэс 12 хъуауэ БУКЭП-м и къудамэщ икІи лэжьыгъэшхуэ щоКІуэкІ. Къэралым щаубзыхуэ мардэм къыгъэуфкъалэн псори нэсу щагъэзащІэ, ІэнатІэм щІэуэ къыхьыхэ Іуэху бгъэдыхьэкІэхэр и чэзум зи лэжьыгъэм хэзыпщэ, иджырей хъибарегъащІэ технологиехэр Іэзэу къэзыгъэсэбэп институтым гулъытэ зэха хуещІ щІалэгъуалэр Къэбардей-Балъкъэрым щыпсэу лъэпкъхэм я хабзэхэм, щэнхабзэм дегъэхьэхьным, гъэсэныгъэ тэмэм егъэгъуэтыным. Абы инкъ иткІэ, ХьэфыцІэ Эльмирэ игъэхьэзыра пшыхьым мыхьэнэшхуэ иІэт ныбжьыщІэхэм я лъэпкъ зэхэщІыкІым зегъэужьыныжмкІэ, щэнхабзэм хэтъэгъуэзэнымкІэ, игъащІэми адыгэм ящыдекІуэкІ, къуэат зыщІэлъ шхыныгъуэхэр зыхуэдэр, ахэр зэрапщэфІр, Іэнэм зэрытрагъэувэм ехьэлІа хабзэхэр егъэщІэныжмкІэ.

Ныбжьыщ Іэхэм ящыгъуэхэр къапщытэну фестивалым къыргъэблагъащ Белгород дэт университетым и къудамэу Налшык щыІэм и унафэщІым и къуэдзэ, педагогикэ щІэныгъэхэм я доктор, профессор **Щоджэн ФатІимат**, кафедрэм и доцент **Щомахуэ Роэ**, Сатум, потребительскэ кооперацэм я лэжьакІуэхэм я профсоюзым и

рескомым и Іэтащхьэ **Бекъалды Маритэ**, институтым и юрист **Кьардэн Анатолэ** сымэ.

Фестивалыр адыгэ джэгу дахэкІэ ныбжьыщІэхэм я яблащ икІи къикъэлІаХэм фІэхъыс гуапэкІэ зыхуагъэзащ.

Адыгэ ерыскъыхэкІхэм я гугъу ящІын кьыщыщІадзар, дауи, куэд щІауэ ди лъэпкъым кьыдекІуэкІ нартыхум и дежщ. Абы кьыкІэлыкІуэу ныбжьыщІэхэр тепсэлъыхьащ Іэнэм кьыгъэхьэ щхьныгъуэхэр кьызыхащІыкІ гъавэм, хадэхэкІым, пхъэщхьэмыщхьэм, нэгъуэщІхэми. Лым, шэм, хьэжьыгъэм кьыхэщІыкІа ерыскъыхэр нэхъыфІу яхьагъурт адыгэхэм. Абы папщІэ нартыху, гуэдз куэду ягъэкІыу зэрыщытар, жэм, мэл, джэдкъаз ягъэхъуу кьыдэрекІуэкІар ягу кьагъэкІыжащ.

Къуэат зыщІэлъ ерыскъыр ягъэхъэзырамэ, унагъэр зэхэтІыхьэрэ Іэфіу зэдэщхэу, зэрыщытам нэмыщІкІи, ныбжьыщІэхэм ящыгъупщакъым адыгэр хьэщІэхуэфІу кьыдэрыгъуэгурыкІуар. Ди лъэпкъым хьэщІэм хуищІ пщІэр дэнэ щІыпІи зэрыщаІуатэр жаІа нэужь, ахэр мащІэу пщафІэу зэрыщымытар кьыхагъэщащ. Сыт щыгъуи «къакІуэ и Іыхьэ» жиІэурэ унатъуэм щІэсым къадэхэун хуэдэу пщафІэрт адыгэ унэгъуэр. Абы папщІэ иы шыуа, гъэгъунщІа сыт щыгъуи иІэти, хьэщІэ кьыхуэкІуа нэужь, унэгуащэм и пІастэр хьэзыр хъуху, дакъикъэ 15 - 20-кІэ ерыскъы Іэфі зэмылІэужьыгъуэхэр зытет Іэнэ кьиуэдырт. Ауэ щыхъукІи, апхуэдэ гъэхьэщІэкІэр унагъуэ хуэщІа-хуэмыщІакІэ зэхидзыртэкъым, я нэхъ къулейсызу къащыхъу унатъуэмэ хэщІэу уихьащмэ, яІэр пхуэблахьырт.

Ныбжьыщ Іэхэм жаІэ апхуэдэ хъыбархэм я щыхьэтт фестивалыр щекІуэкІ пэшым щегъэувэкІа Іэнэщхуэри. Студентхэм ягъэхьэзырат джэд лыбжьэ, кхъуейжьапхъэ, жэмыкуэ, джэш лыбжьэ, пластэ, бымы гъэва, бжьыныху шыпс, мэлыл гъэжьа, джэд гъэва, джэд гъэжьа, ІэшрыІ, кхъуей плыжьэ, лжъуэ, мэжаджэ, щІакхъуэ зэгтеупІэщІыкІ, дэлэн, зэкІэрыс, хьэлыуэ, тхъурыжь, махъсымэ... Уеблэмэ щхьэщІэлъэныкъуэ гъэвари нышу къытрагъэуват. А псори щагъэльагъуэм, щІалхэсэмрэ хъыджэбзхэмрэ жаІэжащ ахэр зэрагъэхьэзырымрэ зи гъуэгу Іэнэм яхьымрэ.

Ныбжьыщ Іэхэр кьеджащ адыгагъэм, лъэпкъым, адыгэ щащэм теухуа уэсхэм. Апхуэдэуи кхъдэгъуэгурыкІуэ псалъэжьхэри лъэныкъуэкІэ кьагъэнакъым, апхуэдэу 100-м нэблагъэ эпэдэдзыжу студентхэм жаІащ. Утыкум щекІуэкІ Іуэхум кхъыхащащ пэшым щІэсхэри, махуэхэм, мазэхэм я цІэхэр адыгэбзэкІэ жаІэурэ джэгу-зэпеуэ ирагъэкІуэкІащ.

Фестивалым и кІэухым студент щІалэгъуалэм Иужькъ Іэ, мэкъуауэгъуэм, а псори зэхъыхьэнурэ Белгород кьалэм махуэшхуэ щыІэзэхуэблэнущ. Ди кьудамэм кхъыбгъэдэкІыу абы хэтынухэм мы гупыр хэгъэхьэн зэрыхуейм шэч хэлъхъым. Сыту жыпІэмэ, нобэ дахэу, екІуу, купщІафІэу утыку кьрахьащ адыгэм и дуней тетыкІэр, кьыдекІуэкІ хабзэхэр, псалъэ Іущхэр, щэнхабзэр, ерыскъы Іэфі хэр.

ЩоджэнАхьмэд кьыхигъэщащ егъэджэныгъэ мардэм кьыдэщІиубыдэ Іуэхугъуэхэм нэмыщІ, республикэм ис лъэпкъитІым я хабзэхэр студентхэм егъэджыным мыхьэнэшхуэ зэриІэр. Абы папщІэ ХьэфыцІэ Эльмирэ хуэдэ, зи ІэнатІэм хуэІэзэ егъэджакІуэ гъуэзджэкъэр зэраІэр кьыхигъэщащ.

- Ди институтыр БУКЭП-м нэхърэ нэхъыжьщ, - кьыпищащ адэкІэ унафэщІым. - Илъэс 48-рэ и пкІэ егъэджэныгъэ Іуэхур кърахьэжьащ кооператив училищэу, итІанэ ПТУ, техникум хъуащ, 2001 гъэ лъандэрэ БУКЭП-м и къудамэу Налшык щолажьэ, Урысей Федерацэм и экономикэ еджапІэ нэхъыщхьэхэм я нэхъыфІхэм хабжэу. СызэрепГъымкІэ, абы и пщІэри, и лэжьыгъэри зыІэтхэм ящыщІу нобэ екІуэкІа фестивалым хуэдэхэр.

Кьэпщатакіуэ гупым хэтхэм къыхагъэщащ жьыджэру зыкъэзыгъэльэгъуа студентхэу ЗыщІэжь Заирэ, ТІатІым Каринэ, Ансыкъуэ Заринэ, Сэмэгу Анзор, Темырчы Мухьэмэд, Хэжь Асхэр сымэ.

Егъэджакіуэхэм я лэжьыгъэм хуэІэ бгъэдыхьэкІэмрэ жэуапІныгъэмрэ къэзыгъэльагъуэ, студент гъащІэр нэгуэныжь, купщІафІэ щІэуэ фестиваль хъуащ ХьэфЫцІэ Эльмирэрэ абы и гъэсэнхэмрэ къызэрагъэпэща пшыхьыр. Нэхъыщхьэращи, мы Іуэху щхьэпэм мыхьэнэшхуэ и ІэщІ кьыдэкІуэтей щІэблэр лъэпкъым и бын пажэу гъащІэм хэгъэувэныжмкІэ, щІэныгъэм къыдэкІуэу гъэсэныгъэ яхэлъхьэныжмкІэ, зэпкъ хабзэмрэ нэмысымрэ тету псэунымкІэ.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

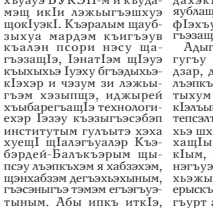

Сурэтхэр **МАМИЙ Руслан** *трихащ.*

Чемпионхэр Іуащхьэмахуэ лъапэ зыІэпешэ

Іуащхьэмахуэ лъапэ дэт «Больфран» зыгъэнэхъ-пІэм мы махуэхэм зыщегъасэ Урысейм тхэкІвондомкІэ и командэ кьыхэхам (щыхъухъэми щыхубзхэми). Спортсмен нэхъ лъэщхэм зыхуагъэхьэзыр мы гъэм и бадзэуэгъуэм Мексикэм щызэхэтыну Іунеисо и чемпионатым. Абыхъэм яхэтщ (Лондон щекІуэкІа Олимп Джэгухэм жэз медаль кьыщызыхьа, Урысейм тІэунейрэ и чемпион Денисенкэ Алексей, Европэм пІэнейрэ и чемпион, дунеипсо чемпионатхэм щэнейрэ екъулІэныгъэхэр щыхьІэрызыгъэхьа Магомедов Сейфула, 2012 гъэм зэхэта Олимп Джэгухэм ещанэ увыпІэр щызыубыда. Европэм тІэунейрэ и чемпионкэ Боярышниковэ Анастасие сымэ.

БГЫЛЪЭХЭМ зыщыбгъэсэныр Іуэху къызэрыгуэкІкым. Хьэуар зыхуримыкъу Іэпкъпэпкъым дежкІэ ар хьэпэщ. Щыхбзхэм я командэ кьыхэхам и тренер нэхъыжь Трасов Дмитрий зэрыжиІэмкІэ, Мексикэм и нэхъ бгыпІэ лъагэ штат Пуэблэ щекІуэкІыну чемпионатым ди спортсменхэм зыщыхуагъэхьэзырын щыпІэ нэхъыфІыр Іуащхьэмахуэ лъапэщ. «ЛъагапІэ щІыпІэм зыгъэсэныгъэхэр щебгъэкІуэкІымэ, куэдкІэ нэхъ псыхьа уохьу. Махуэ зыбжанэ хьуащ Іуащхьэмахуэ лъапэ дыкьыздэрыкІуэри, спортсменхэр щыпІэм нэхъри йосэ. Тафэм тренировкэхэр щыщрагъэкІуэкІкІэ, езыхэми кьызэрыхагъэщщи, нэхъ йош», - жеІэ Денисенкэ Алексей. Ахэр щыпІэм и кІалэм тыхэзгъэн папщІэ бгыхэм докІ, псей мэзым кьыщажьхь.

Апхуэдэ зыгъэсэныгъэхэр Іуащхьэмахуэ лъапэ иджы япэу щрагъэкІуэкІ. Магомедов Сейфуларэ Денисенкэ Алексейрэ апхуэдизкІэ фІыуэ ялъэгъуащ Іуащхьэмахуэ лъапи, сыт хуэдэ щхьэгъуэу щрети, кьыгъагъэ зэжьыну я мурадщ. «Сэ Дагъыстэным сыщыщІ, бгыхэм хэм сыщопсэу икІи лъагапІэхэм зыщыгъэсэныгъэхэр щегъэкІуэкІыныр хуэди 2 - 3-кІэ нэхъ хьэлъэщ, тафэм нэхъыр. Аращ мыбы дыкъыщэкІуари. ЛъагапІэм хьэуар кьыщыздомэщІэкІ. Іэпкъ-лъэпкъым ар щыпІэхуихьэсыр тафэм кьехьыжу зэман гуэр дэІа нэужьщ. Апхуэдэ щытыкІэм зыгъэсэныгъэхэр ирегъэфІакІуэ, щІыхум и Іэпкъ-лъэпкъыр епсыхь», - кьызджиІащ Боярышниковэ Анастасие.

Гукъыдзжрэ дрэжьэгъуэрэ я куэду спортсменхэм зыхуагъэхьэзыр кьапэщІ дунейпсо чемпионатым. Аxэр Іущюкъу икІи щогугъ я кьаруэ псори ирахьэлІэу Урысейм и командэ кьыхэхам и дыщэ медалхэм кьыхагъэхьэну.

ТАРИМ Алисэ.

Трасов Дмитрий

Боярышниковэ Анастасие

Магомедов Сейфула

Денисенкэ Алексей

● Регби

НыбжьыщІэхэм я зэфІэкІ ягъэлъагъуэ

Бэрбэч ХьэтІутІэ и пІэр зезыхьэ Къэбэрдей-Балъкъэр кьэрал университетым и стадионым щекІуэкІащ ныбжьыщІэхэм регбимкІэ я зэхьэзыхуэ.

НАЛШЫК кьалэ адми-нистрацэм физическэ щэнхабзэмрэ спортымкІэ и комитетымрэ сабий-ныбжьыщІэ спорт школ (ДЮСШ) №4-мрэ зэгъусу кьызэрагъэпэща зэпеуэм спортсмен 90 хэтащ. Я ныбжь ельытагъ гупищу гуэщащ ягъэкІуэкІащ ар.

1995 - 1996, 1997 - 1998 гъэхэм кьалъхуахэм я деж текІуэныгъэр кьыщахьащ ДЮСШ №4-м и гъэсэнхэм. Ещанэ гупым (1999 - 2000 гъ.гъ.) бжьыпэр щафІащ Налшык и курыт №28-м и регбистхэм.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Ирагъэджэнухэр къыхах

Федеральнэ-къэрал щІэныгъэ Іуэхущ Іапі эм - Урысейм ЩІэныгъэхэмкІэ и академием и Къэбэрдей-Балъкъэр щІэныгъэ центрым прикладной математикэмрэ автоматизацэмкІэ и щІэныгъэ-къхъутакІуэ институтым зэрылажьэм хуэдэуи я мылажьэу аспирантурэ нэхъыщхьэ е докторантурэм мы кьыкІэлыкІуэ Іэщ Іагъэхэмкі э щеджэнухэр кьыхах:

01.01.02 - дифференциальнэ уравненэхэр, динамикэ системохэр, управленэм и уэтІынныгъэ гъэтэмэхэр;

05.13.18 - математикэ моделІэр щІыныр, программэхэм я бжьыгъэ Іэмалхэмрэ комплексхэмрэ.

Документхэр 2013 гъэ бадзэуэгъуэм и 26-м нэсыху кьыІах.

Ди адресыр: 360000, КъБР, Налшык кьалэ, Шортэным и щІэр зезыхьэ уэрам, 89 «а».

Телефонхэр: 42-64-17, 42-66-61

● КъБР-м и прокуратурэм

Шалъэ кІыхькІэ ягъэтІыс

КъБР-м и прокурорым и къуэдзэ Махуэ Артур Іэ щІидзащ Нарткъалэ щыщ Тохсаров М. хуэгъэзэауэ кьаІэта уголовнэ ІуэхуитІ: тхылъым. Ар ягъэкъуащІэ УФ-м и УК-м и 105-нэ статьям и 2-нэ Іыхьэм и «а» пунктым (щыхуитІ зэрияукІамкІэ), апхуэдэу УФ-м и УК-м и 158-нэ статьям и 2-нэ Іыхьэм и «в» пунктым (нэгъуэщІым зэредыгъуамкІэ, хэщІыныгъэшхуэ зэрыритамкІэ) щыщыгъэльэгъуа щІэпхъаджагъэхэр зэриплэжьамкІэ.

КЪЫЗЭРАХУТАМКІЭ, мызэ-мытІэу ягъэтІысауэ щыта Тохсаров М. 2012 гъэм мэлыжьыхьм и 14-м и гъунэжу щыкІуэу, нэхъапэм имыцІыкІуу щыта зэанэзэпхъуэм я деж пэгункІэ псыхьэ кІуаш. Псы кьратын щамыдэм, сэ кьищтэри, тІури иукІын мурадкІэ, я деж тригъэзащ. ПщІанТІэм дэт щІыхубзым сэмкІэ удынышхуэ иридзащ, пщІэрІагъэм щІэс абы ипхъуми ардыдэр иришІащ. Ягъуэтэ уІэгъэхэм ахэр кьелакъым.

ТІури иукІа нэужь, Тохсаров М. щІыхубз анэм и «Самсунг» жьыр телефониР кьиштащ.

Хэпэн щхьэкІэ уголовнэ Іуэхур КъБР-м и Суд нэхъыщхьэм ираташ.

Илэжьа щІэпхъаджагъэхэм папщІэ, Тохсаровым илъэс 20-м нэс кьеьэ е ягъащІэ псокІэ ягъэтІысынущ.

ЗэрымылаІэм кьыхэкІыу

Налшык кьалэм и прокуратурэм кьиштащ коррупцэм пэщІэтыныжмкІэ Лъэпкъ программэмрэ Лъэпкъ планымрэ зэрагъэзащІэр.

КОРРУПЦЭМ пэщІэтын, апхуэдэу Налшык кьалэм и щІыхуэхэм я хуитыныгъэхэмрэ хабзэкІэ я сэбэп зыхэлъхьэрэ хуэмыныр кьызэрагъэпэщащ мурадкІэ, 2011 гъэм накьыгъэм и 20-м Налшык кьалэ округым щІыпІэ самоуправленэмкІэ и советым и унафэкІэ кьащтащ «2011 - 2013 гъэхэм Налшык кьалэ округым коррупцэм зэрыщыпэщтынур» муниципальнэ программэ хэха.

Кьэпщытэныгъэр щрагъэкІуэкІым кьыхэзрахутамкІэ, кьалэ бюджетым щыщу сом мин 330-рэ Лъэпкъ программэм хухахащ. Илъэсищым тещІыхьауэ я ахъшэр коррупцэ хуэмэбжьымэхэр щымыгъэЗэным теухуа рекламэ тхылъхэр зэпеуэр и лъабжьэу гъэхьэзырыным и Іуэхум хальхьащ.

Арами, Лъэпкъ программэм и 2.3-нэ пунктыр Налшык кьалэ округым нэгъабэ щагъэзэщІакъым. Абы кьыхэкІыу, кьалэм и прокуратурэм мы гъэм мазаем и 12-м Налшык администрацэм и Іэтащхьэм и кьалэнхэр зыгъэзэащІэм гу лъеэзыГатэ тхылъ хунтхауэ щытащ. КьыкІэлыкІуэу кьыщапщытами ныкъусаныгъэхэр зэрамыгъэзэкІуэжар кьахутащ, Налшык кьалэ администрацэм и унафэщІхэм ар кьалэн яІэщІэщІ тхыгъэ хуагъэхьащ. Ауэ арн кьафІэІуэхуакьым. Абы кьыхэкІыу, прокуратурэм Налшык кьалэ сударым иритащ коррупцэм пэщІэтынымкІэ законодательствэр гъэзэщІэным щІыпІэ администрацэр зэрымылаІэр кьыщыгъэльэгъуа искьр.

КъБР-м и прокуратурэм и пресс-Іуэхущ Іапі э.

● Литературэ

Тхылъым и ныбжьэгъу пэжхэр

**Къыдэкіуэтэй щІэблэр тхылъ ящІэным ешэлІэжным, щІыхум и зэхэщІыкІыр егъэфІакІуэныжмкІэ абы и мыхьэнэр зэрыгъунапкъэщІэр абыхъэм кьагурыгъэІуэным теухуауэ нобэ іэжьыгъэшхуэ кьрехьэлІэ «КъБР-м и щІэныгъэкІэкІуэкъэ и зэгухьэныгъэм».

КЪЫХЭГЪЭЩЦІПХЪЭЩ, Урысейм и Ипщэ щІыналъэм я кьалэн гуэр зи пщэ дзыпІхьэжа мыбыхэм фІэкІа нэгъуэщІ зы Іэнатіи зэрыщымыІэр. Илъэс куэд хьуауэ абы и унафэщІ Шинкарёвэ Наталье зэрытхутепсэльыхьамкІэ, мы зэманым я нэІэ трагъэтщ зи тхылъ гъэтІылъыгъэхэр ящІэ хьуа район, кьуажэ библиотекэхэм. Илъэс кьэс, хабзэ зэрыхуэдэм тету, абыхъэм хурагъаша «Библиотека новой русской классики» фІэщыгъэм щІэт серием хиубыдэ тхылъхэр. Апхуэдэу сабийхэм щІэ зыгъэхэмкІи ящІэпкъыу. Мы зэгухьэныгъэр ялъоІэс ди республикэм и ешхалІэ нэхъыщхьэхэми.

«Тхылъэм етІуанэ гъащІэ егъэгъуэтын» Іуэхугъуэр щІэх-щІэхыурэ ирагъэкІуэкІ. Абы и лъэныкъуэкІэ, еджэныр фІыуэ зыльагъуэхэр чэнджэщхэмкІэ зэдогъашэ, зэхэт тхылъ куэд щызыІэхэр библиотекэхэм япоІэбэ, Іей хьуа тхылъхэр зэрагъэпэщыж. Апхуэдэ зэпыщІэныгъэхэм я фІыгъэкІэ, щІэджыкІакІуэхэр нэхъ зэпыщІа хъум и мызакъуэу, зэпэубыдауэ щыт тхылъхэри кьаІэрыхьэну Іэмал яГьуэт. Мы зэгухьэныгъэм Іуэхутхьэбзэ якуещІэ кьэралым и тхылъ тедзапІэ нэхъыфІхэм кьыдагъэкІэр пощткІэ щІыхум яІэрыгъэхьэныжмкІэ.

УнафэщІым кьызэрыхигъэщамкІэ, мурадыфІхэри яІэщ. Абыхъэм ящыщ зыщ щІыпІэщІыпІэхэм рекламэ баннерхэр щыгъэуфыныр. Аxэр нобэрей гъащІэм хэзагъэу икІи тхылъ еджэ щІалэгъуалэр зыщІэупщІэхэм сыткІи техуэу щытынущ.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ ЖЪЭКЭМЫХЪУ Маринэ

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

ХьэфыцІэ Мухьэмэд (редактор нэхъыщхьэ), **Жыласэ Заурбэч** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Истэпан Залинэ, Кьардэн Маритэ, НэщІэнышдж Замирэ, Хьэжыкьарэ Алик, ЩхьэщэмышІ Иэ.**

КъыдзэгъэкІэмрэ редакцэмрэ я хэщІапІэр

«Адыгэ псалъэ» газетыр КъБР-м и Парламентымрэ Правительствэмрэ къыдагъэкІ.

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык кьалэ, Лениным и уэрам, 5, ещанэ Іанэ кьат.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 42-63-64, 47-31-54, 47-33-23; жэуап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Іуэхухэмкі э - 42-22-86; кьуажэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 42-57-59; щэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхьэмрэ Іуэхущ Іапі эхэм я дэлхэжьнымкІэ - 42-60-53; хъыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ пысымохэмкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 47-32-15; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтерием - 47-31-69; ЭВМ-м и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущ Іапі эм - 42-26-41; сурэттехьэ - 42-75-78.

Мы къыдэкІыуэри елъытыгъэ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ Бабаевскэ Элэ, редактор Уэрдоскъу Женя, корректорхэу **Щоджэн** Инэ *(1, 4-нэ нап.),* **Щоджэн** Заирэ *(2, 3-нэ нап.),* корректорхэм я дэІэныкъуэгъу **Мырзэкан ФатІимэ.** *КомпьютеркІэ газетым и теплэр ящІащ* **Ныр** Сандэ, Мэзбахьэу Анжелэ, *сурэтхэм елъытыгъэр* Бицу Жаниэщ.

Номерыр «Адыгэ псалъэм» и компьютер Іэнатіэм зыщІэхьэзыращ.

Газетым Іэ тредзэн хуейщ сыхьэт 20-м, щытрадзэн сыхьэт 20-рщ.

Индексыр 51531 ● Тираж 5.121 ● Заказ №1319

Теддзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщаІэта Іуэхугъуэхэм я ижьыкмкІэ ахэр зытхахэм нэсу жуэап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэныту щыткъым.

Газетыр Іэ тезыдзахэм яхуэхьынар и пщэ дэльщ КъБР-м федеральнэ поштэ зэпыщІэныгъэм и управленэм.

Тел.: 76-01-28, 76-01-10.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м Печатьм и хунтыныгъэр хъумэныжмкІэ Кьэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ Іуэхущ Іапі эм №ІІ-0065-м щІэту ятхащ.

Зы илъэсым газетыр 250-рэ кьыдокІ.

«Тетраграф» ООО-м щытрадзащ.

КъБР, Налшык кьалэ, Лениным и щІэкІэ щыІэ уэрам, 33, тел. 42-35-75.